

Utdrag fra *Lupetta* av Pavel Vadimov

Oversatt og kommentert av Ellen Melgård Solstad

RUS4490 – Masteroppgave i litterær oversettelse fra
russisk til norsk

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2011

Takk til Olga Klonova for god hjelp med den russiske teksten. Takk til Marit for å sette meg litt inn i hverdagen på et sykehus, jentene på facebook for engasjerte diskusjoner, til Marthe og Marie for gjennomlesing og korrektur. Takk til Audun Mørch for veiledning.

Innholdsfortegnelse

Del 1: Pavel Vadimov: "Lupetta"	1
Del 2: Teoridel	38
1. Valg av tekst.....	38
1.1 Om romanen og forfatteren:	38
1.2 Kort handlingsreferat:	39
1.3 Utvalgshistorie:	39
2. Teoretisk innledning.....	40
3. Intertekstualitet.....	42
3.1 Intertekstualitet som jeg oppfatter kjent for leseren fra før:.....	42
3.2 Intertekstualitet, som ikke nødvendigvis er kjent for leseren:	45
4. Ordspill.....	48
4.1 Kryssordløseren:.....	49
4.2 Дамские палчики	51
5. Ordvalg.....	52
5.1 Палата	52
5.2 Капельница.....	54
6. Avslutning	55
Litteraturliste	57
Vedlegg: Utdrag fra originalteksten	Error! Bookmark not defined.

Denne masteroppgaven har to deler.

Del 1 er en oversettelse av utdrag på rundt 40 sider fra *Lupetta* av Pavel Vadimov. Dette er en roman, som blant annet rommer mange språklige stiler, har mye kreativt språkbruk og inneholder en del åpenbar intertekstualitet.

Del 2 er en teoretisk del, hvor jeg fokuserer på noen av utfordringene rundt oversettelsen av teksten. Jeg har plukket ut områdene intertekstualitet, ordspill og ordvalg, og vil vise noen av mine valg og vurderinger innenfor disse feltene. Valgene blir diskutert i forhold til teoretikerne Eugene Nida og Lawrence Venuti.

Siden jeg har valgt et såpass ukjent verk, og ikke har oversatt hele romanen, men valgt meg ut relevante utdrag, kommer jeg også med en rask innføring i romanens handling, og en forklaring på hvorfor de utdragene jeg har plukket ut er valgt.

Del 1: Pavel Vadimov: "Lupetta"

Ekte bøker og avtaler med djevelen skrives kun i blod. Men foreløpig har ingen satt spørsmålstegn ved kvaliteten på et slikt blekk. Vil denne verdens fyrste ta imot et manuskript, skrevet med fordervet blod? Og ikke fordervet i en eller annen overtroisk betydning, av typen en sigøyrerforbannelse eller noe, men i den aller mest bokstavelige. Med blod som sakte dreper sin herre, mens det smertefullt flyter gjennom årene hans.

Kan man skrive om kjærligheten med et slikt blod? Eller vil det vise seg å bare bli om døden? Gud vet. Man får prøve både det ene og det andre.

Navnet ble født i Napoli, som vi besøkte for to år siden i forbindelse med en rundreise i Italia. På den tiden hadde jeg alt funnet på kallenavnet «ulvungen» til mitt hjertes utkårede, for i sin væremåte var hun virkelig på flere måter lik en ulvunge. For moro skyld bestemte jeg meg for å høre med guiden vår hva «ulvunge» blir på italiensk. «Lupetto» svarte hun uten spor av forundring. «Og hvis det er en hunnulvunge, da?» «Det blir det samme, bare med en «a» til slutt». Slik var det min store kjærlighet begynte å lyde navnet Lupetta.

Jeg hadde alltid ønsket å finne et eller annet originalt kjælenavn på henne. Hør bare hva man kaller sine kjære i dag: «solstråle», «sukkerklumpen», «pus»... Disse upersonlige kallenavnene har blitt håpløst utvasket av en million munnar i alle mulige sammenhenger. «Har du betalt husleia, solstråle?», «Ikke glem ølen, pus!» «Sukkerklumpen, jeg blir nødt til å jobbe overtid i kveld». Noe så stusselig og ensformig! «Ulvungen» var vel ærlig talt ikke noe bedre enn alle disse «solstrålene». Nettopp derfor var jeg så glad da det virkelige navnet på min elskede omsider ble funnet, og det ble klart at det simpelthen ville være umulig å finne noe mer passende.

Hvis min elskede heter Lupetta, så er Lymfom navnet på det som kommer til å bli min død. Jeg startet altså fortellingen med Lupetta, og det er nå på tide å avse litt tid til hennes fortrolige venninne.

Utviklingen av lymfocytter, i vitenskapen kjent under navnet *lymfocytopoese*, er en nokså komplisert og strengt programmert prosess, som starter i benmargen. Praksis har vist, at uregelmessigheter på et bestemt stadium kan framkalle forstyrrelser i differensiering og til slutt føre til utvikling av høyst ulike livsfarlige sykdommer, hvoriblant en av disse altså er Lymfom.

Årsaken til forstyrrelsen i differensiering av cellene og utviklingsmekanismene i patologiske endringer, er dessverre ikke helt klar, selv om hematologene fortsetter å forske på de tradisjonelle etiologiske faktorene ved slike sykdommer: ioniserende stråling, kjemiske karsinogener og ugunstige forhold i det ytre miljøet.

Min non-Hodgkins Lymfom er altså, i motsetning til leukemi, en ondartet svulst, som ikke primært oppstår i benmargen, men i lymfatiske vev. Noen lymfomtyper har en ganske heldig prognose (overlevelsestiden er 10-20 år), andre har, for å si det pent, ikke det (overlevelsestiden overstiger ikke ett år).

Det er nettopp den andre typen jeg lider av.

Etter vårt første møte på Kazanskij-bruen lå jeg våken til langt på natt og tenkte: Hva var det ved Lupetta som virket så tiltrekkende på meg? Ordene «flott», «vakker», «interessant» virket liksom altfor banale, og det er jo heller ikke det det dreier seg om. Når alt kommer til alt, ville *bare* det ha vært holdbart ti år tilbake, men ikke siden, etter... Etter alt det som hadde skjedd.

På morgenkvisten begynte jeg å falle i søvn, og da gikk det plutselig opp for meg. Det som forundret meg mest var hvordan jeg selv oppførte meg sammen med henne. Noe selvopptatt vrøvl, hva? Men på den tiden var det som om jeg hadde lukket meg inne i et usynlig skall, som for alltid hadde stengt ute de sterke emosjonene (enda skumlere ville det være å si: følelsene).

Lupetta trengte bare å se på meg, smile, si noe til meg, og jeg følte... Og jeg *følte* igjen noe! Neste morgen kom det en e-post fra henne: «Vi er litt like, du og jeg. Vi er begge en smule sprø. Men det har du kanskje ikke helt forstått ut i fra samtalerne med meg».

Jeg syntes da at jeg forstod det. Men uten denne «smulen» ville livet ha virket så utrolig kjedelig!

Cellegiftbehandlingen som jeg har blitt proppet full med et halvt år nå, har det offisielle navnet EPOCH, og kan oversettes som «epoke» eller «æra». Det er selvfølgelig ikke snakk om noen æra her, men bare de første bokstavene i de latinske navnene på preparatene: *etoposid*, *prednisolon*, *vinkristin*, *cyklofosfamid* og *doxorubicin*. Men for meg er dette regimet virkelig blitt en æra, og antakeligvis også den siste i livet.

Nattestid på pasientværelset forfølges jeg av en og samme drøm: Jeg reiser meg opp fra senga for å gå på toalettet, men glemmer i halvsøvn å ta med meg dryppstativet, som døgnet rundt er sydd fast til min *vena subclavia*. Slangene som stikker ut av brystet, trekker med seg stativet, det velter, glassflasker med cellegift faller, som i sakte film, ned på gulvet, eksploderer i tusenvis av giftige dråper, og spruter ut over alt omkring. Blodet fosser ut av de avrevne slangene, jeg klemmer dem fast med hendene og løper bortover korridoren for å finne en sykepleier, som kan tilkalle en kirurg fra intensiven. Men korridoren er tom, sykesøsteren forsvunnet, jeg forsøker å skrike, men strupehodet, som er sammenpresset av frykt, får bare ut et svakt gisp.. Beina svikter, frykten renner i kalde strømmer nedover magen, veggene snurrer foran øynene, en kvalmeklump dukker opp i halsen, jeg mister bevisstheten... og jeg våkner i kaldsvette og griper med en skjelvende hånd etter dryppstativet, for å forsikre meg om at det er der det skal være.

Humor kjennetegner de dødsdømtes ordforråd. Hva finner man ikke på å kalle disse dryppstativene med flasker hengende på seg - «juletreet», «girlander» og til og med «stålampe». «Skal du på toalettet? Ikke glem stålampen!» spøkte medpasienten med sarkom, som lå i nabosenga. Han døde som en av de første på rommet.

Møtet med Lupetta snudde opp ned på alle mine forestillinger om kurtisering og kjærlighetsaffærer. Den første tiden ville jeg ikke mene noe om det, jeg ville ikke ønske noen ting. Det holdt at hun gikk ved siden av meg, snakket med meg, lyttet, smilte, og at øynene hennes strålte ut et utenomjordisk sterkt lys.

«Du synes antakelig at jeg er litt rar alt», skrev jeg til henne. «Jeg ville nok også tenkt det samme i ditt sted. Jeg oppfører meg kanskje ikke som noen «machomann» hva? Det er en slik merkelig følelse, som om jeg er femten år og sammen med en jente for første gang. Og det etter alt det som har hendt. Hva er det du gjør med meg?»

«Jeg vil benytte anledningen til å be om unnskyldning overfor deg», svarte hun, «for at jeg er så kynisk og altfor frittalende. For at jeg gav deg anledning til å tro at jeg venter en standard «mandig» opptreden fra deg. Slik er det overhodet ikke. Vet du, for to måneder siden hadde jeg vært villig til å gi alt for noen linjer av brevene dine. Til og med bare for at noen skulle føle noe lignende for meg. “Machomenn” la alltid planer langt inn i fremtiden og så ikke skjønnheten i øyeblikket. Både sammen med dem og uten dem så holdt jeg på å dø av ensomhetsfølelse. En gang foreslo et slikt menneske, med taksameter i stedet for hjerte, at jeg

skulle velge meg ut noen blomster. Selv foretrakk han georginer eller roser, men jeg ba om å få en lilje. Pengene var betalt og samtalen med ekspeditrisen avsluttet. «Se her» sa jeg til ham, « tror du ikke jeg og denne hvite blomsten hadde vært vakre mot en sort bakgrunn?». «Jeg skjønner ikke at noen kan like liljer. Jeg hater både lukta og hvordan de ser ut », svarte han. Jeg snudde og gikk med blomsten min i motsatt retning. Vi så hverandre aldri igjen. Hvorfor forteller jeg deg alt dette? Bare for at du skal forstå at «egenartethet», det er også min kvalitet. Men «etter alt som har hendt», burde du allerede ha forstått, at vi neppe vil bli lykkelige lenge...»

Hver av de seks behandlingene med cellegift varer i fem dager. Mellom dem er det en tre ukers pause, for at blodverdiene skal normaliseres. I løpet av behandlingen skal ulike gifter, som dreper alle de voksende cellene i organismen, renne gjennom et sentralt venekateter. Flaskene på dryppstativet byttes ut en gang i døgnet, og slangene fra kateteret må skrus fast på nytt. Min oppgave går ut på å passe på hastigheten til hver av de tre dryppflaskene, og regulere med et lite spesialhjul hvis det skulle oppstå feil. Ideelt sett skal det falle en dråpe hvert tiende sekund. I praksis er det imidlertid aldri slik, en hver klossete bevegelse kan fremkalle feil på systemet. De første dagene etter «kateterinnleggingen», snurret jeg ustanselig på de forbanna hjulene på alle dryppflaskene etter tur. Det var som om de ville spille meg et puss: enten drypper den ene raskere, eller det er en som går saktere, og så stopper den tredje helt opp. Da jeg ble lei av vokterrollen bestemte jeg meg for å lese litt, men ble med en gang straffet av noen sjalu glassflasker: Fra en av flaskene begynte det uventet å renne ut i store strømmer, og i løpet av en halvtimes tid var hele døgndosen brukt opp. Da jeg merket dette, snurret jeg skrekkslagen hjulet helt igjen, grep stativet, og skyndet meg over til vakthavende sykepleier med de verste anelser. Der var det imidlertid ingen som hadde tenkt å følge meg over til intensiv. «Det er ikke noe å gjøre med, slo Olenka, pasientværelsets yndling, ut med armene. ”Løp den løpsk, så løp den løpsk. Neste gang er du mer oppmerksom.”

Slik er det også med livet innimellom: du passer på at alt går rolig for seg, strammer inn hjulene, men blir så oppslukt av noe annet, og da skjer det - en, to, og det ”løper løpsk”. Og det blir aldri noen neste gang.

Da jeg var 18 år, som Lupetta, likte jeg ikke å være sammen med jevnaldrende jenter. De som enda ikke hadde fylt 20 år kjedet meg: de leste ikke det samme som det jeg leste, interesserte seg ikke for det samme som det jeg interesserte meg for, og når sant skal sies brydde ikke de seg noe særlig om meg heller. Og mer modne kvinner var jeg, som følge av manglende erfaring, på den tiden bare redd for. Så i ungdommen var altså forholdet til det svake kjønn langt i fra ideelt.

Antakelig nettopp derfor skremte hennes tandre alder meg litt i starten av vårt bekjentskap. Men det var bare i begynnelsen. Jeg ble nokså raskt overbevist om at jeg aldri før hadde møtt en nittenårig jente, som var såpass godt utviklet intellektuelt. «Og hvordan var det med alt det andre, da?» kan man spørre meg. Hva vil dere egentlig høre? Siden Salomos «Høysang» har det ikke dukket opp noe nytt i den genren. Ja, min elskede er vakker, slank og øynene hennes er.. Nei, jeg vil ikke beskrive.. sammenlikne.. det er så dumt! Som om jeg ramser opp kvalitetene på en veddeløpshest. La meg tilføye at en uforbederlig kynisme har tvunget meg til alltid å legge merke til små mangler hos hver eneste jente, som har vært ved min side. Men etter at jeg passerte tretti, har jeg ingen idealer lenger. Denne gangen var det altså ingen mangler. Overhodet ingen. Lupetta viste seg å være den reneste inkarnasjon av mine hemmelige drømmer. Både på det indre og ytre plan. Tidligere trodde jeg ikke at slik gikk an. Men det gjør det. Det gjør det virkelig.

På et intuitivt nivå lot Lupetta meg få føle hvor farlig det var å spille skuespill når vi var sammen. Jeg forstod dessuten at om jeg ikke var oppriktig, ville jeg straks miste henne, og det for alltid. Det jeg før hadde oppfattet som meningsfullt og strebet etter, sivet nå, som røykringer ut av en pipe, sporløst ut i intet. Urolig åpnet jeg først nå opp for kunsten å nyte hvert sekund som ble tilbrakt ved siden av mitt hjertes utkårede. Og hva som skulle skje videre tenkte jeg ikke lenger på.

Kanskje «Fullkomne øyeblikk» faktisk finnes (som hos Sartre, husker du?), skrev hun til meg. Jeg skulle i hvert fall ønske at du fikk oppleve dem. At vi fikk oppleve dem sammen.

Menneskets lymfesystem er et enormt nettverk av ørsmå kar, som går sammen til større kar, og beveger seg mot lymfeknutene. Gjennom dette nettet og ut av vevet forsvinner væsker, egghvitestoffer, metabolitter, mikrober, og dessuten fremmedlegemer og toksiner. Rundt omkring i kroppen er det plassert mer enn 500 lymfeknuter, i form av runde eller ovale kjertler på en størrelse fra 1mm til 2cm. Her dannes lymfocytene, beskyttende celler, som

aktivt deltar i fjerning av fremmedlegemer og kreftceller. Lymfeknutene vokser når de hvite blodlegemene setter opp et forsvarsanlegg mot bakterier som trenger inn i organismen. Mer sjeldent er det som følge av en svulstsykdom, som kan være fremkalt av en hel rekke onkologisk/hematologiske sykdommer, der lymfom er en av disse.

Lymfom, min siste venninne, hvorfor bestemte du deg for å begynne nettopp med halsen? Dine sopplignende hatter kunne jo krype ut fra hvor som helst- fra armhulene, lysken, leveren, lungene, til og med milten! Men nei, du planla å plante ditt første sugemerke nettopp her, på kroppens, etter din mening, mest erogene område. Og jeg skal ikke nekte for at du var meget begavet, og kysset meg slik at det svartnet for øynene på meg, pusten låste seg i strupen og hele den hvite og lodne verden ble på et blunk snudd om på vrangen til en naglehanske. Ingen har egentlig plantet slike sugemerker på meg før, og bare takket være deg har jeg forstått den fulle meningen til uttrykket ”et dødskyss”. Du trodde antakelig at jeg straks ville falle om etter ditt lidenskapelige kyss, for ingen har vel klart å motstå deg noen gang, hva? Mens jeg, tosken, har i stedet for tankeløst å gi meg hen til deg, bestemt meg for å fylle det gamle blekkhuset, det vil si blekkpatronene til en sliten printer, med blodet som du har grumset til, og øse mine lidelser ut på papiret. Bare lov meg, at du ikke titter over skulderen mens du dekker halsen min med kyss. Det er jo ingen grunn til å være nysgjerrig, da det uansett er du som kommer til å sette det endelige punktum.

På en av de varme høstkveldene, da vi spaserte på Nevskij og leide hender som småunger, slo det meg plutselig hvor dårlig Lupetta passet inn på denne gaten, i denne byen, i denne verden, som om en hinsidig Warhol hadde klippet hennes bilde ut fra en annen tid og i all hast plassert henne i vår. Nettopp den dagen forstod jeg at jeg aldri før har hatt lyst på noen slik som jeg hadde på henne. Og da mener jeg ikke det intense ved lysten, men dens karakter. Nei, feil ord. Dypde? Ikke det heller. Renhet? Nei, heller ikke det. Alt det der er forferdelig vulgært: Jai elske dai, jai vil ha dai. Ganske grusomt. Det lukter kebab av det. Så, jeg innså at jeg for første gang ikke hadde noen vulgære følelser. Kanskje jeg hadde mistet teften, eller hodet. Eller kanskje begge deler? Det er uansett ikke viktig, hovedsaken er at jeg fant Lupetta.

Den morgenen, da landskapet utenfor vinduet hadde fått sine første hvite strøk, skrev hun til meg: «I går stilte vi tiden tilbake. I dag har det snødd. Snart er det november. Min måned, den lange og kalde. Søvnige. Vil vi fortsatt være sammen? Den vinterkalde høsten.

Når jeg fyller 19. Ikke vet jeg. På denne tiden minnes jeg av en eller annen grunn adskillelse. Minnes hvordan de forsvant.. Jeg vil ikke at det skal bli slik med deg. Så det.»

Dere er vel ikke altfor opptatt nå? Bruk i så fall et minuttstid på å senke hodet og spenne halsmusklene av alle krefter. Ta så og press høyre og venstre tommelfinger dypt inn under haken. Dere fant ingen bevegelige kuler? Helt sikre? Forsøk en gang til. Fortsatt ingen ting? Da er det bare å gratulere, sånn flaks, dere kommer til å dø av noe annet. Jeg beklager, det var ikke meningen å fornærme dere, det bare datt ut av meg.. Hvorfor, å, hvorfor måtte dette skje akkurat med meg, og ikke med noen andre, hva?!

Se bare på den idioten, som hver morgen, med dryppstativ i hånd, lusker nedover den lange sykehuskorridoren til toalettet, bort til speilet for å runke lymfeknutene i underkjeven sin. Er det kanskje ikke litt komisk? Han trenger ikke en gang å beføle dem, det holder å stramme halsen når han har hodet senket, også har han herlighetene der. Nei, først virket det som om det helt klart var framgang å spore, før det gikk rett på trynet, og jeg måtte begynne helt fra start igjen.

Men hvorfor klage egentlig? Husker du ikke at du selv i fortvilede øyeblikk har bedt om at noe slik skulle skje? Hvem ba du til? Det er uansett ikke viktig lenger. Hva tjener det å lure på hvilken instans som svarte på bønnen, når det viktige er at den ble hørt. Tolstojs gjeter lurte alle med å rope «ulv,ulv» til ingen lenger trodde på ham. Så ble han til en varulv og slukte hele landsbyen.

For mange år siden innrømmet jeg overfor kjæresten: ”Den eneste jeg elsker mer enn deg er ensomheten”. Hun ble fryktelig såret, noe som oppriktig forbauset meg. «Hvis du til og med elsker ensomheten mer enn meg, betyr det at jeg ikke betyr noen ting for deg!» gråt hun.

Jeg tok feil da jeg antok at ensomhetens verdi er ubestridelig ikke bare for meg, men også for alle andre. Det som var ment å være et utsøkt kompliment fra min side, ble av andre omtrent oppfattet som en fornærmelse. Med tiden har jeg til og med moret meg med det. «Hvis din utkårede fortalte deg at det eneste han elsker mer enn deg er ensomheten, ville du da blitt glad eller fornærmet?» testet jeg nære og ikke fullt så nære venninner, og fikk hver gang et lite oppløftende svar. Til slutt ble jeg overbevist om at jeg aldri kom til å finne noen som hadde samme trang til ensomhet som det jeg hadde.

Lupetta ble den første jenta som, antakelig, ikke ville ha blitt opprørt over å høre meg innrømme noe slikt. Hvorfor «antakelig»? Fordi dette var ord jeg aldri fikk sagt til henne. Hun fikk raskt has på min lidenskap for ensomhet, som en ulvunge motvillig tar livet av en fuglunge som faller ut av redet. Utrolig nok sørget jeg ikke det minste over tapet. Tvert imot, jeg hadde helt glemt hvordan jeg kunne verne slik om ensomheten, når jeg nå, hvert eneste sekund jeg var borte fra Lupetta, bare gikk og tenkte på når vi skulle se hverandre igjen.

«La oss møtes i morgen», foreslo jeg liksom tilfeldig, da vi skiltes. «Nei, ikke i morgen» svarte hun. «Jeg vil være litt alene, for at ikke følelsene skal sløves» Og slik, gjennom henne, fikk alle mine tidligere kjærester tatt hevn for mitt utroskap med ensomheten.

For at man skal benytte et sentralt venekateter, må det enten være behov for en langvarig infusjons- og transfusjonsbehandling, fra noen dager til et par uker eller måneder, eller umulig å infusere de perifere venene. Det at de sentrale venene (*vena subclavia*, *vena jugularis externa*, *vena femoralis*) har en raskere blodsirkulasjon, gjør at de innførte preparatene har mindre lokal effekt på blodkarvegger og færre tilfeller av årekramper. *Vena subclavia* regnes som den mest kurante venen for perkutan kateterisering, infusjonsbehandling og for stell av kateteret.

Operasjonen foregår under lokalbedøvelsen Sol. Novocaini 0,5%-5,0. Først blir den høyre kragebensvene punktert etter Seldingers teknikk og kateterisert. Så blir kateteret innført ved hjelp av en dilator. Det blir kontrollert at kateteret er plassert riktig ved å gjøre en test på retrograd blodstrøm. For at kateteret ikke skal falle ut blir det sydd fast, og dekket med et sterilt plaster ovenfra. Hyppigheten av komplikasjoner ved kateterisering kommer helt opp i 30% uavhengig av utføringsmetoden som er blitt brukt.

Den første gangen, da de satte kateter på meg, bommet kirurgen og traff arterien, så jeg fylte hele operasjonsstuen med blod. Den andre gangen byttet legen om katetrene og tok i stedet for et treløpskateter, et toløpskateter. Da feilen ble oppdaget var det opp igjen på operasjonsbordet. Den tredje gangen fikk jeg en lammelse i åndedrettsmuskelen under bedøvelsen, og var nær ved å ta farvel på denne jord.

Da åpnet Job munnen og forbannet den dagen han ble født

Min elskede holdt til på et knøttlite rom i en kommunal leilighet på Marats gate, sammen med mammaen sin. Da mamma hadde oppdratt datteren alene uten mann, bestemte hun seg for å få orden på privatlivet sitt. På den tiden jeg og Lupetta begynte å møtes, hadde hun innledet en seriøs virtuell flørt med en gråhåret amerikaner.

Lupetta elsket ikke bare mammaen sin, jeg vil si at hun forgudet henne. Nei, hun dyrket henne ikke, og innimellom kranglet de til og med, men egentlig var det bare moren som var et ideal for henne. Jeg hadde følelsen av at noe liknende ikke lenger finnes i vår tid. “Mamma har alene støpt meg slik som du kjenner meg”, innrømmet Lupetta, “ Ingen andre har hatt en så stor innflytelse på meg som det hun har hatt. Alt kommer fra henne: oppdragelse, manerer og vaner”.

Når vi ble forsinket fra et eller annet sted på kveldstid, ringte mamma i ett sett på mobilen, og var bekymret for når hennes kjære datter ville vende hjem. Det er ikke noe rart i det, slik oppfører de fleste foreldre seg, men hvor mange ganger har jeg ikke hørt en utilslørt irritasjon i stemmen til deres svarende barn over dette overdrevne formynderi. Kun Lupetta ble ikke plaget av disse oppringingene, tvert imot svarte hun alltid med en elskverdig stemme: “Mamma da, Jeg har jo sagt at jeg kommer snart”. Det interessante er at mamma likevel aldri forhørte datteren om beilerne hennes, og selv ikke da vi begynte å komme hjem om morgenen, fikk hun noen skjennepreken. Men nå løper jeg visst alt for fort fram.

Jeg har lagt merke til at dødssyke pasienter liksom forvandles til en annen mennesketype, som er uavhengig av deres sosiale tilhørighet. Jeg mener ikke dem, som allerede svever mellom liv og død, men heller pasienter, som alt er klar over at det ikke lenger finnes noen redning. De med kinn, som er oppsvulmet av cellegift, men som foreløpig ikke har blitt tildelt de første forsiktige kyss fra Mannen med ljaen.

Den nært forestående døden foredler dem, selv om jeg før trodde at den tvert imot burde gjøre dem forbitret. Faktisk finnes det ikke en gang noen antydning til aggresjon. Alle her er så høflige som mulig, og som i House of Lords er de klare til å hjelpe en hver som trenger hjelp til å oppfylle det minste ønske. På avdelingen hører man knapt et banneord, selv om det er tydelig at det ikke er lenge siden flere av naboene mine ikke kunne føre en samtale uten de vante skjellsordene sine. Ingen hever stemmen, og hvis smerten blir uutholdelig, forsøker mange å dempe sine egne skrik med en pute. Og først når Knokkelmannens

platoniske nuss brått går over i sadistiske sugemerker, er det noen som ikke lenger kan holde tilbake et dyrisk stønn.

Utenfor vinduet henger det et fuglebrett, som er laget av en kefirkartong. Tæret av sarkom stavret naboen til siste slutt seg fram for å strø friskt fôr på brettet, for så å stå med tårer i øynene og titte på spurvene, som kranget om sitt bytte. Da han døde falt det meg ikke en gang inn å fortsette med å føre dem, selv om det var jeg som lå nærmest vinduet. Spurvene fortsatte likevel å besøke oss et par dager til, men da de ikke fant matrasjonen sin, fløy de videre. Siden så vi dem ikke mer, mens fuglebrettet, som var blitt helt oppsvulmet av regnet, falt ned av seg selv. Hvorfor hjalp jeg ikke våre små brødre? For å lære seg å ha medlidenhet med andre, må man antakelig begynne med seg selv.

Lupetta studerte ved Kunstakademiets fakultet for kunsthistorie på kveldsavdelingen. Hun kom inn der, da hun ikke hadde nok poeng til å komme inn på det filosofiske fakultetet ved universitet. På fritiden tjente hun penger som medarbeider i kulturavdelingen til avisen “Business-Petersburg”. På en av de klare høstdagene foreslo hun uventet at jeg skulle holde henne med selskap på et besøk i Eremitasjen, hvor hun ble sendt for å skrive en artikkel om åpningen av utstillingen “Tre århundrer med St. Petersburgs gullsmedkunst”. Det takket jeg selvfølgelig ja til.

I en liten utstillingssal i Russlands største museum, var det umulig å komme seg frem. En kvelende duft av dyr fransk parfyme hang i lufta. Det luktet ikke akkurat interesse for høykultur her – det store flertallet av de som var til stede på utstillingsåpningen minnet mer om kunder i en dyr gullsmedforretning. Skallete nyrike skjøv kresent fram leppene, og defilerte i følge med modeller, som hadde forbløffende lange ben og ikke mindre forbløffende tomme øyne, mellom de sterkt opplyste utstillingsvinduene, mens de smekket med tungen ved synet av en eller annen massiv diamant.

Og det var ikke lite å smekke på. Bak de skuddsikre glassmontrene, på puter av sateng, lå verker av Jeremie Pozier, Jean-Pierre Ador, Jean-Jacques Duc, Johann Gottlieb Scharf, Joachim Hasselgren, og andre juvelerer, som hadde arbeidet ved Elizaveta Petrovnas og Ekaterina IIs hoff. Det nittende århundres gullsmedkunst var representert ved arbeider av Johann Helfried Barbe, Wilhelm Keibel og i tillegg mestere fra Carl Fabergès kjente firma. Blant utstillingsgjenstandene var det klokker, snusdåser, ringer, armbånd, og buketter av edelstener.

For første gang hadde den konservative Eremitasjen bestemt seg for å stille ut arbeidene til moderne gullsmeder fra St. Petersburg innenfor sine vegger. “Se, for en artig sak”, sa Lupetta forundret, og pekte på en “kanadisk” collier, som liknet på en bunt med små speil, sveiset sammen på en merkelig måte, og forsvant med det samme for å intervju noen.

Jeg følte meg ikke helt tilpass her. Og det bare fordi vi var både sammen og ikke sammen på en gang. Det var antakeligvis første gang jeg så Lupetta utenifra. Jeg så hvordan hun pratet med andre enn meg. Smilte til andre enn meg. Snakket for andre enn meg. Og jeg følte at det var noe som ikke stemte. Hei, det er noe som ikke stemmer her!

Den kjente Petersburgjuveleren Uranov gikk majestetisk rundt og samtalte med direktøren for Eremitasjen. Det sies at selveste patriarken bærer et juveldekket kors, som skal være et av hans arbeider. Halsen til innehaveren av den prestisjefylte gullsmedbutikken på Nevskij Prospekt var i liket med halsen til samtalepartnern og Eremitasjens boss liksom tilfeldig surret inn i et sort silkeskjerf. Man skulle kunne tro at de begge var medlemmer i en hemmelig frimurerforening, der tegnet på tilhørighet til denne var å bære sørgeskjerf.

Uranov, en lav mann med skinnende måne under halogenlampenes klare lys, ville overhodet ikke ha fanget min oppmerksomhet, om det ikke var for én hendelse. Da han i forbifarten fanget blikket mitt med de scarabeaktige øynene sine, fikk jeg et støkk i brystet. “For noe tull” tenkte jeg “virker som om jeg blir altfor mottakelig for inntrykk når jeg er sammen med Lupetta. Eller kanskje det er på grunn av at jeg satt oppe til morgentimene igjen, røyket pipe og drømte om min elskede?”

“Du, det ville vært ordentlig stilig å få til et intervju med Uranov!” avbrøt Lupetta tankene mine, hun befant seg plutselig ved siden av meg. “Det kunne jeg nok ha solgt dyrt til et eller annet tidsskrift.” – “Vel, hva er greia, gå bort og spør ham, han sier sikkert ikke nei til en slik fantastisk journalist som deg”, prøvde jeg meg spydig. Et par minutter senere viste hun meg et gigantisk visittkort med en gullørn og en lang oppramsende liste av innehaverens velklingende dekorasjoner. “Han sa ja! Han ba meg om å ringe ham på kontoret, også skulle han finne en tid. Tenke seg til!”

Jeg husker godt den natten da den første pasienten på rommet døde. Det hendte rett etter nyttår; i sykehuskorridoren blinket det lystig i plastjuletreets kunstige lys, som noen barmhjertelige sykepleiere hadde satt opp. De siste dagene han var ved bevissthet ba han bare

om en ting: “Vær så snill, ikke åpne meg etter at jeg er død, jeg vil ikke at noen skal skjære i meg, brenn meg med en gang er dere snille”.

Han døde i søvne, helt neddopet. Den uregelmessige åndedretten gikk uventet over i et langvarig gisp, for så brått å bli avbrutt, og på rommet ble det med det samme så uutholdelig stille, en skjærende pine i ørene. Kona hans, som satt vakt på nettene, hadde ikke rukket å tørke bort tårene som rant nedover ansiktet, før hun spurte sykepleieren etter et eller annet tøyestykke til å binde opp kjeven, som stadig falt ned.

Han havnet her for siste gang lenge før mitt første besøk på sykehuset. I dommen sto det lymfatisk leukemi, som han hadde kjempet med i noen år, men så så det ut til at han var på bedringens vei. Men i fjor sommer reiste han av en eller annen grunn til hjemstedet sitt, ved havet, selv om legene forbyr dem med slike sykdommer å oppholde seg i varmt klima. Der ble han da også helt utmattet. Da han ble overført hit var han i en veldig dårlig tilstand. Hele tiden, mens døden gjorde sitt skitne arbeide, sov han praktisk talt ikke, ba uavbrutt til Gud og ønsket tilgivelse fra dem, som han hadde fornærmet opp gjennom årene. Det var vondt å se på ham. De enorme lymfeknutene sprenget halsen med sine fiolette kuler, leppene og neseborene var fortært av herpes, gult slim piplet ut av øynene. Og de oppsvulmete hendene, som var helt skamfært av dryppslangene, minnet om enorme kjegler og var dekket av hematomer.

Før han døde fikk han besøk av en prest. De som var i stand til å gå, forsvant ut av pasientværelset for ikke å forstyrre skriftemålets sakrament. Jeg stavret rundt i korridoren med stativet i hånden og tenkte: Er det virkelig ingen ting i denne verden, ikke en gang døden, som kan tvinge meg til å komme om bare ett skritt nærmere troen?

Jeg møtte ofte Lupetta ved redaksjonen til “Business-Petersburg”, like ved hotell “Sovjetskaja”. Vi spiste på en kafé, og dro så et eller annet sted videre. Det var ikke så farlig hvor vi dro, det viktigste var at det var så langt som mulig vekk herfra. Alle har antakelig et område i byen som de ikke er spesielt begeistret for. Nettopp disse gatene var det som fylte meg med vemmelse, og det var gjensidig. De gamle industrikvartalenes og den gassbelastete Obvodnij-kanalens mørke aura ble her blandet sammen med den vrange Petersburg-kappens kvalmende miasmer. Ikke langt herfra ble en god bekjent av meg, en fabelaktig jazz-fløytist med pjuskete, triste fugleøyne, Eric, drept. En morgen ble han funnet kvalt i lokalene til et lite teaterstudio på Rizhskij-prospektet. Om natten drev Eric og tok opp musikk til vennenes neste

forestilling, noen ringte på døren, og han slapp av en eller annen grunn inn de ubudne gjestene... Morderen ble selvfølgelig ikke funnet.

Hva gjelder mine demoner, så viste de seg i form av en døvstum bande på Rizhskij-prospektet. En lys vårdag like ved hotell "Sovjetskaja" ble jeg stoppet av en anstendig kledd ung mann med briller. Han rakte meg en lapp hvor det var skrevet en adresse, og ønsket tilsynelatende at jeg skulle forklare ham veien. Ikke et eneste ord ble ytret: den forbigående lot meg forstå at han var døvstum på kroppsspråket. Håndskriften på papiret var uvanlig vanskelig å forstå, og jeg måtte bøye meg ned for å skjønne hva som stod skrevet. I samme øyeblikk grep en eller annens sterke hender meg om halsen og kastet meg med et profesjonelt kast ut i kjørebanelen. Jeg rakk ikke å tenke noen ting, før verden veltet foran øynene på meg, brillene føyk av nesen min og fløy under et bilhjul, albuen ble slått mot asfalten og eksploderte i en gjennomtrengende smerte, mens drittsekken hadde puttet lommeboken min i frakkelommen og rukket å sette seg inn i en bil som stod parkert like ved.

Og her våknet noen tidligere ukjente instinkter i meg. I stedet for å forsone meg med tapet av den slitne lommeboken, hvor det ikke engang var samlet noen hundre rubler, spratt jeg opp på bena, dro i den tilfeldigvis åpne døra til bilen, som alt var begynt å røre på seg, og beit meg fast i rattet. I bilen satt det fire døvstumme sammen med overfallsmannen. De rautet opprørt og veivet med armene mens de lot meg forstå at jeg nå kom til å få dekkspaken slått i hodet om jeg ikke slapp rattet. Men jeg visste ikke lenger hva jeg drev med. Jeg husker bare at jeg ikke lot sjåføren få løsne fingrene sine og at jeg brølte av alle krefter: "Gi meg pengene tilbake, kryp!" Dramaet ble avsluttet på bokstavelig talt bare noen sekunder. Han som hadde fornærmet meg fikk en kommando, fisket med en brå bevegelse opp den stjalne lommeboken og kastet den ut i kjørebanelen. Overrasket løsnet jeg grepet, og sjåføren rev med det samme hendene mine bort fra rattet, og fikk meg ut av bilen med et kraftig dytt. Motoren satte i et brøl, automobilen satte i gang å kjøre og, som man skriver i rapporter, forlot åstedet. Jeg satt igjen på fortauet helt oppløst i tårer og hostet i en sky av eksos, mens bilene blinket og kjørte rundt meg og forbigående snudde seg forbauset. Brillene, som var flekket til med skitt, stakk ut av lommen, og hånden, som hadde svulmet opp på rekordfart presset hardt rundt den satans lommeboka, som det ikke hadde forsvunnet en eneste kopek fra.

Jeg skjønner fortsatt ikke helt hvordan jeg kom meg ut av trøbbelet som vinner. Disse utskuddene kunne jo ganske enkelt ha gjort meg til krøpling, eller drept meg, da jeg kastet meg inn i bilen til dem. Slike ran forutsetter åpenbart et visst overraskelsesmoment, og hvis en ekstraordinær situasjon skulle oppstå, kaster man bare byttet unna, uten å vurdere andre

muligheter. “Operasjonen” foregår jo tross alt på høylys dag, og det å hale ut tiden kan føre til uønsket oppmerksomhet utenfra. Dette er bare en hypotese- man kan nok finne andre grunner også, men hvorfor spekulere? Ærlig talt, så kastet jeg meg ikke inn i kampen på grunn av pengene, men kun fordi jeg ble så fornærmet at det gjorde vondt ved tanken på at jeg skulle la en slik ydmykelse gå ustraffet hen. Hvis de enkelt og umerkelig hadde dratt lommeboken ut av lomma, hadde jeg kanskje til og med inderlig applaudert den profesjonelle lommetyven. Men i dette tilfellet var jeg nettopp blitt ydmyket, og jeg ville nok ikke ha tilgitt meg selv viljeløshetens faktum i ettertid. Selv med innslått skalle ville jeg nok ikke ha angret på den ubetenksomme handlingen - om det er i det hinsidige eller her på jorden er det samme.

Først da jeg møtte Lupetta ble all angsten, som jeg forbandt med de forbannede kvartalene rundt “Sovjetskaja”, sporløst jagd av gårde. Hun var som en god fe, hvis naboskap min fortids demoner ikke kunne holde ut. De kunne bare hvese ondskapsfullt, sprute giftig spytt og vise hoggtenner. Med sin sjarms hvite kritt tegnet Lupetta opp en magisk ring rundt oss, hvor de ikke hadde adgang. Men de hadde tid til å vente.

En gang skrev en gutt et slikt dikt:

Jeg lager på halsen en purpurrød pynt
Den er på størrelse med en kobbermynt
La den verke og gi meg hvile
Hva så om den er *evig*?
Endelig vil jeg kunne smile...

Da han leste hva han hadde skrevet, ble den vesle forfatteren skremt av verket sitt. Han hadde overhode ingen planer om å stikke hull på halsvenen, og selvmordstanker hadde i det hele tatt aldri hatt en så klar fysiologisk vending i hodet hans før. Årene gikk og gutten hadde nesten helt glemt dette merkelige diktet. Han hadde sine første romantiske møter i livet, og fant helt andre temaer for sine poetiske pretensjoner. Som trubadurene i det tyvende århundre, skrev gutten klønete sonetter til objektene for sin tilbedelse, som i det store flertall bare fniste av den selverklærte poeten.

I guttens liv foregikk det ulike stormer, kataklysmer og stillstander. Han drømte, forelsket seg, kranglet og var nedfor, slik som millioner av andre ungdommer. Og, slik som flertallet av sine jevnaldrende, trøstet også han seg med håpet om at det i hans liv ikke foregår slik som hos alle andre. En dag skulle han tilslutt møte ei jente, som ville bli den nærmeste skapningen i verden for ham.

Det mest interessante er at mange år senere fant dette møtet virkelig sted. Og senere spilte det for lengst glemte diktet et ondskapsfullt puss med sin forfatter. Lymfeknuten på halsen blomstret opp som en orkide med vemmelig kreft, og i midten formet det seg en ekkel hematoma på størrelse med en kobbermynt. Og det forgiftede blodet fra de syke cellene klukket giftig en lav, verkende latter. Gutten hadde evig hvile i vente.

“Kjærlighet – det er kunsten å ta ting sakte”, bemerket Milan Kundera. “Jeg har liten tro på den kjærligheten som vekkes sakte”, flirte Ortega y Gasset forsinket tilbake. Først en måned etter vårt første møte dristet jeg meg for første gang til å kysse Lupetta. Forresten så var det ikke jeg som tok initiativet.

Vårt tempel var den avskallede inngangsbuen til det skittenrøde hjemmet hennes på Marats gate. Frem til da hadde jeg trodd at jeg hadde klart å unngå de fysiologiske faktorene, som deler forholdet mellom skapninger av ulikt kjønn inn i det uunngåelige “før” og “etter”. Jeg hadde det uendelig godt sammen med Lupetta også slik. Det var en utrolig oppdagelse å erkjenne at middelalderens minstreler overhodet ikke led av vakre damers fysiske utilgjengelighet- tvert imot var denne utilgjengeligheten en pant på deres følelsers oppriktighet, som ikke var smusset til av årsaks- og virkningssammenhenger. Da jeg omtrent hadde mistet kjønnsfølelsen, var det at jeg ble en kjærlighetens svarte munk. Det beryktede vårkåte kattebeistet hadde slått skrittet i bakken og blitt forvandlet til en gal due, som fløy av sted til utenkelige høyder med sin elskede. Men det var på tide å vende tilbake til jorden.

Da jeg neste gang fulgte Lupetta til inngangsbuen, og som alltid skulle til å markere avskjeden med et broderlig kyss, trengte hennes varsomme lille tunge innstendig inn i munnen min, og visket som et kraftig viskelær ut sporene fra tidligere kyss. Den lille viste seg å være så sjalu at den ikke en gang tålte et tegn på konkurranse. Og viste seg å være såpass sterk, at den ut av den sædfylte leiren på nytt formet en jomfru, som ikke kjente smaken av kvinnelig spytt. Jeg ble forvandlet til et *tabula rasa*, hvor mitt hjertes utkårede kunne skrive hva enn som falt henne inn. Fra ømme tilståelser til skitne ukvemsord.

Svarte jeg på hennes kyss? Det er klart jeg gjorde- men såpass forsiktig for en tredveårig kyniker med en fettete donjuan-liste i baklomma på buksa, at jeg til og med ble overasket da jeg kjente at hun begynte å skjelve.

1.Og jeg så Kirurgen sette det første av de seks katetrene, og jeg hørte en av de fire skapningene rope med røst som et tordenbrak: «Kom!»

2 Og jeg så, og se! – en hvit hest. Og vinkristin som satt på den, hadde en bue. Han fikk en seierskrans, og med seier dro han ut for å innføre en blokade av tubulin og å stoppe celledelingen i metafasen

3 Da Han brøt det andre seglet, hørte jeg den andre skapningen rope: «Kom!»

4 Og det kom fram en annen hest som var flammende rød. Doxorubicin som satt på den, fikk raskt trenge inn i cellene, for å binde seg til perinukleær kromatin, undertrykke celledelingen og nukleinsyresyntesen, som har en spesiell innvirkning på S-fasen i celledelingen, noe som fremkaller aberrante kromosomer.

5 Da Han brøt det tredje seglet, hørte jeg den tredje skapningen rope: «Kom!» Og jeg så, og se! – en svart hest. Og Etoposid som satt på den, skulle avbryte cellesyklusen i G2-fasen, in vitro, slå ned på innlemmelsen av tymidin i DNA, føre celler, som befinner seg i mitosen, til lysering

6 Og jeg hørte noe som lignet en stemme inne blant de fire skapningene: «100 ml etoposid om dagen i firedager, 100 ml vinkristin om dagen i fire dager, 100 ml doxorubicin om dagen i fire dager og 1300 ml cyklofosamid en gang.»

7 Da Han brøt det fjerde seglet, hørte jeg den fjerde skapningen rope: «Kom!»

8 Og jeg så, og se! – en gulblek hest. Rytterens navn var Cyklofosamid. De fikk makt til å undertrykke proliferasjonen av lymfocyttkloner, som deltar i immunresponsen og som fortrinnsvis virker på B-lymfocytterne. Da Han brøt det femte seglet, så jeg under alteret sjelene til dem som var blitt slaktet for Guds ords skyld og for sitt Lymfom.

9 De ropte med høy røst: «Herre, du hellige og troverdige, hvor lenge vil du vente før du holder dom og lar straffen for vårt blod komme over dem som bor på jorden?»

10 Da fikk hver av dem en hvit kappe, og det ble sagt dem at de skulle holde seg i ro ennå en liten stund, til tallet på de medtjenere og søsken som skulle bli drept som dem, var fullt.

11 Og jeg så Han bryte det sjette seglet. Da kom det et stort jordskjelv. Solen ble svart som en sørgedrakt, fullmånen ble som blod,

12 og stjernene på himmelen falt ned på jorden som når umodne frukter drysser av et fikentre i storm.

13 Himmelen revnet og rullet seg sammen som en bokrull, og hvert fjell og hver øy ble flyttet fra sitt sted.

14 Jordens konger, stormenn og hærførere, de rike og de mektige, hver slave og hver fri, alle gjemte de seg i huler og mellom berghamrer.

15 *Og de sa til fjellene og berghamrene: «Fall over oss og skjul oss* for ansiktet til ham som sitter på tronen, og for vreden fra Lymfomet.

16 For den store Lymfomdagen er kommet, og hvem kan da bli stående?»

Er det noe jeg kan, så er det å fortelle. Mange venner har bebreidet meg for at de ikke klarer å lese en bok eller se en film etter at jeg har gjenfortalt den: alt virker så mye kjedeligere i originalen. Kvinner elsker, som kjent, med ørene, og dette faktum har jeg hensynsløst benyttet meg av. Hvis jeg ville, kunne jeg snakke hull i hodet på en hvilken som helst jente, som jeg likte, hvis hun da ikke, selvfølgelig, led av intellektuelt fravær. Men riktig nok var det langt fra hver gang den lange tungen førte helt til sungs.

Det eneste som var irriterende, var når min nye flamme måpende hørte på meg mens hun gjentok: ”åh, du er så smart, åh du er så spennende å være sammen med”, og slike ting. Komplimentene smigret selvfølgelig forfengeligheten min, men jeg ønsket ikke noen ensidig kringkasting, men en dialog, diskusjon, til og med uenighet.

Jeg ble alltid spesielt imponert over at Lupetta ikke lyttet hvinende til meg, slik som mange før henne hadde gjort. Joda, hun likte fortelleren i meg, men hun ble aldri helt oppslukt. Iblant gjorde hun også narr av min begeistring for en eller annen sak, og noen ganger demonstrerte hun fullstendig likegyldighet til de kunstferdige gjenfortellingene mine, og avbrøt dem midt i et ord med frasen: “Nå, er det ikke ferdig snart?”

I begynnelsen satte det meg helt ut, mitt vante atferdsmønster ble brutt, og jeg skjønte overhode ikke hvordan jeg skulle oppføre meg. Så rev jeg bare av meg den masken jeg var så lei av, og viste meg ikke lenger som en forteller, skøyer, spøkefugl, bajas, pokker heller, men den jeg er når jeg er alene med meg selv. I en slik innbinding skulle man tro hun raskt ville bli lei av meg, men det viste seg at det var når jeg var slik, at jeg var mest interessant for henne. Og ikke bare for henne, men for meg selv også.

Det var merkelig, men Lupetta hadde omtrent ikke nære venner. Joda, hun snakket selvfølgelig med jentene på universitetet, og med skolevenninner hadde hun også bevart vennskapsbånd. Men barnerimet “Tuppen og Lillemor” var åpenbart ikke myntet på henne. Vanligvis grupperer jenter på hennes alder seg i par. Jeg har dessuten lagt merke til at denne foreningen ofte foregår etter prinsippet ”Holmes-Watson” eller ”Don Quijote- Sancho Panza”.

En vakker og smart jente foretrekker med andre ord som oftest å ha en stygg og dum jente ved sin side. For å forsterke kontrastene kanskje? Jeg ble ganske raskt overbevist om at Lupetta ikke hadde en slik venninne. Mesteparten av tiden tilbrakte hun enten sammen med moren sin eller alene. Og det var slett ikke på grunn av at omgangskretsen forsøkte å unngå henne. Senere oppdaget jeg tvert imot forbauset at den daglige kontakten med venninner virket tydelig tyngende på henne, og når de ringte for å skravle “om gutter og annet fjas”, tok hun med vilje ikke telefonen. Men meg begynte hun derimot å ringe oftere og oftere, og spørre uten det minste koketteri: “Hva skal du i dag? La oss finne på noe”. Og siden det, i kraft av min uforklarlige treghet, ikke var noen progress å spore på veien til intimitet, ble det til at det var jeg som ble Lupettas bestevenninne.

Side 50:

Mens jeg satt og ventet på Lupetta med et glass vodka, tenkte jeg på vårt aller første møte. Det hadde ikke gått så lang tid siden den gang, men nå så jeg det for meg i en slaga tåke, som en scene fra en gammel italiensk film. Som om en viss spøkefugl av en trollmann plutselig hadde innbilt meg både regnværsdagen, de late regndråpene, røykringene ut av pipen min og denne gjennomtrengende vakre ukjente jenta...

Designstudioet vårt planla et særdeles lønnsomt samarbeidsprosjekt med “Business-Petersburg”-avisens redaksjon, og på avtalt tid ankom jeg for forhandlinger med sjefsredaktøren. Han var imidlertid minst en halvtime forsinket, kunne sekretæren, som tilbød meg å sitte i venteværelset, berette. Da jeg hadde sittet et par minutter bestemte jeg meg for å gå ned på trammen og røyke litt pipe mens jeg ventet. Jeg rakk så vidt å slippe ut tre ringer før en stemme hørtes bak ryggen.

-For en deilig duft... Lukter all pipetobakk slik?

Jeg snudde meg og møtte blikket til hun som skulle bli min elskede. Hvem vet hvor mange ganger jeg etter dette øyeblikket forpint har forsøkt å forstå: var det kjærlighet ved første blick? Som jeg skulle ønske at jeg kunne himle matt med øynene, når jeg tenkte på dette møtet, og med dirrende stemme, si: “Jeg så inn i hennes bunnløse pupiller og druknet med det samme i dem for alltid. Kjærligheten slo ned i hjertet mitt som et lyn, og jeg kunne ikke lenger se for meg et liv uten denne jenta.”

Akk og ve. Uansett hvor mye tåke hukommelsen min har latt sige inn over disse minuttene, vil jeg alltid være på det rene med at det ikke var snakk om noe kjærlighet ved

første blick her. Joda, hun ble verdsatt. Beundret. Man kan til og med si at jeg nøt synet. Men ble glad i? Det kom senere, mye senere. Jeg vet ikke hvorfor, men jeg skjønte med en gang at hun måtte være journalist. Den eneste dype tanke, som da falt meg inn, var forbausende banal: “Wow, skriver jenter som henne artikler for denne kjedelige avisen. Ansetter de etter utseende her, eller?”

-Nei, det er bare denne tobakken her som lukter sånn. Vil du lukte på den i pakningen? Jeg rakte henne den åpne pakken

-Selvfølgelig vil jeg det... Så.. Atsjo! Ups, beklager, men det er virkelig en merkelig lukt.. Hva het den, sa du? Original Choice? Det var virkelig et originalt valg av deg, *det er åpenbart*. Også så hun meg igjen inn i øynene.

Nei, heller ikke nå var det noe der. Overhode ingenting. Hjertet begynte ikke å slå fortere, jeg mistet ikke pusten og det svartnet ikke for øynene mine. Og hennes yndlingsuttrykk “Det er åpenbart” ble siden også noe jeg begynte å si. Senere la jeg merke til at Lupetta skilte seg fra flertallet av sine jevnaldrende, ved at hun ikke brukte fyllord i dagligtalen sin: “altså” “på en måte”, “liksom” og den typen søppel. Det eneste unntaket bare understrekte regelen.

-Unnskyld, men har du røkt pipe lenge? En profesjonell tone dukket opp i stemmen hennes.

-Ja, alt i en fem års tid, hvordan det?

- Jeg har bare utrolig flaks. Saken er at redaktøren for siste sida har gitt meg i oppdrag å skrive en oversikt... vel, kort sagt en artikkel om tobakk-business i St. Petersburg. Jeg har alt vært i forretningene, men... Det er åpenbart, at jeg ikke har en eneste piperøyker blant mine bekjente! Hvis du har røyket så lenge, vet du antakelig alt om dette temaet. Kanskje vi kunne... Kanskje du vil dele dine kunnskaper?

-Vær så god, ta visittkortet mitt.

Hun som skulle bli mitt hjertes utkårede sa “takkt”, la papirfirkanten bort i veska si, sa høflig farvel og forsvant bak redaksjonens glassdør.

Pokker, jeg spurte henne ikke engang om hva hun het, kom jeg på, og så med det samme redaktøren, som var på vei ut av bilen. Det siste jeg tenkte på før forhandlingene begynte var :“Men hun kommer jo antakelig ikke til å ringe. *Slike* ringer aldri”.

Det var min først feil i forhold til Lupetta.

Side 56:

Jeg avtalte et møte med Lupetta på Kazanskij-brua, den sjette oktober klokken seks om kvelden. Det manglet bare en sekser til for å gjøre møtet fullkomment infernalsk. Allerede om morgenen begynte jeg å bli nervøs. Av uvisse grunner. Vel, jeg skulle jo møte en jente.. Til og med en vakker, ja veldig vakker jente. Åpenbart ikke et brødhode, brødhoder kommer ikke inn på Kunstakademiet. Hva mer? Når sant skal sies, husket jeg ikke engang ordentlig hvordan hun så ut, vi hadde jo bare snakket i et par minutter ved redaksjonen. Rolig nå, rolig.. Det er ikke og vil aldri bli noe som heter kjærlighet ved første blick, og dessuten tror jeg ikke noe på det tullet der. Hun bare interesserer meg, det er alt. Hun skriver enestående brev, men det er vel først og fremst i kraft av hennes profesjon. Er det noe mer? Nei, det var kanskje alt.. Hva skal vi finne på? Vi får gå på en eller annen kul kafe, ”Sac voyage” eller ”Alligator” for eksempel.. Den som spanderer middagen, vil også få dansen. Det er jo klart, men hva skjer så? Hva da – skjer? Vi er ikke marsboere heller, hva? Hvis alt går bra, blir vi sammen.. En times tid, en dag eller to, et par måneder hvis kreftene holder. Mer enn det holder jeg ikke, jeg er jo en ensom ulv her i livet. Hei, hva er dette egentlig for et indre intervju? Det er visst farlig å bli kjent med journalister. Er det hun som har påvirket meg til å utføre disse selvanalysene, kanskje? Jeg er ikke slik, skjønner du? Jeg er ikke slik.. Det finnes ingen fremtidsplaner, punktum. Kanskje hun ikke kommer i det hele tatt. Og hvis hun kommer vil nok dette bli vårt eneste møte. En ting er å øse ut sine følelser per brev, en annen ting å gjøre det i virkeligheten. Men hvorfor er jeg så nervøs da? Jeg vet ikke... Klapp igjen!

Jeg er alltid veldig forsiktig når jeg skal gå over gaten, men her var det så vidt jeg ikke havnet under en bil midt på Nevskij Prospekt. Alt på grunn av den jævla analyseringen. Hensunket i egne tanker rykket jeg ut i veien med en gang det blunket i trafikklysene, og klarte å overse den hailignende skyggen til en ”Mercedes-Benz 600”, som kom flyvende over på gult. Bremsenes utålmodige hvin rev meg ut av den indre monologen på brøkdelen av et sekund, og tvang meg til å ta et brått skritt tilbake. Hjertet hamret hult i brystet. Sidevinduenes sorte speil gled jevnt ned og to kjente øynes skinnende skarabeer stirret på meg. Jeg hadde ventet meg å høre skjellsord, men ikke et ord kunne høres. Mannen bak rattet tok opp vinduet mens han liksom skannet meg, det tyske bilvidunderet stanset midt i gangfeltet, og snerret stille i påvente av grønt lys.

-Hvem er den fyren der? Tenkte jeg med rynkede bryn, da jeg gikk over på partallsiden av gata. – Helt klart et kjent fjes, men hvor har jeg ham fra? Jeg kjenner ham i

hvert fall ikke personlig... og han har nok ikke bestilt noe design hos oss heller, det må være en eller annen pamp jeg har sett på tv.

Førti minutter for tidlig kom jeg som en annen idiot til brua og ble stående og slå i hjel tid under en kvekkende megafon, som inviterte Petersburgs innbyggere og byens gjester til en spennende ekskursjon på byens elver og kanaler. Jeg hadde nesten lært meg megafonmonologen utenat og stod nervøst og kjedet meg. Kjedelige, like mennesker gikk meg i møte. Og blant disse var Nevskijs Genius... Ikke en genius i betydningen paradoksenes venn, men en *Genius loci*, gatas Ånd. Akkurat slik var det jeg kalte denne middelaldrende, høye, tynne bomsen som gikk rundt i en grusomt fillete lang frakk, med det ugredde håret i en psykedelisk manke og et skjegg i en ikke mindre metafysisk tilstand. Han ba aldri om penger, så aldri full ut, men bare gikk, og det hadde han drevet med i et drøyt tiår allerede, med kvasibomsete skritt frem og tilbake på Nevskij prospekt med fullstendig uforståelige hensikter. Man kunne se for seg at han en gang var blitt forbannet for en eller annen grusom synd, og dømt til evig vandring langs hovedfartsåren i Peters hovedstad. Det hadde ikke forundret meg om jeg fikk vite at Nevskijs geni husker den tida da det ikke var stinkende biler som fløy forbi på gata, men elegante kareter. Og hvis jeg i tillegg ble fortalt at klassikeren med den lange nesa, som for 165 år siden skrev, at her møter man på de ufatteligste vesener, også kjente til personen i den fillete frakken, så ville jeg ha trodd på det også.

Jeg har forsøkt å møte blikket til Nevskijs Genius ved våre regelmessige forbipasseringer, men det har hver gang vært uten suksess... Jeg var forberedt på at han også i dag ville gå like målrettet forbi, men Nevskijs Genius sakket plutselig farten, rettet hodet i min retning og.. blunket! Jeg hadde ventet meg mye rart, men ikke det. Det var som om Den evige jøde nettopp hadde beæret meg et blunk. Det var både morsomt og ekkelt på en gang. Og der hørtes plutselig en ertende stemme bak øret: "Hei, hva skjer, har du sluttet å vente på meg?" Det var Lupetta.

Side 111:

En gang lyktes det imidlertid Kirill å konversere meg. Hele morgenen lå han i sengen og vred seg av smerte, men ble så plutselig stille. Siden Olenka kom inn på rommet, gikk jeg ut ifra at hun hadde gitt ham en sprøyte. Jeg lå med ansiktet mot veggen, og var langt inne i Moondogs etyder, da jeg merket at noens hånd kom bort i skulderen min.

- ...ører du meg ikke? Hva er det du lytter til?

- Moondog, hvordan det, forstyrrer jeg?
- Neida, jeg ville bare høre med deg, om du er redd?
- Hvorfor skulle jeg være redd?
- Det sies at det ser dårlig ut for deg også.
- Jo, det gjør jo det, hva så?
- Du er ikke redd for å forsvare deg når du kommer *dit*?
- Dit? På likhuset liksom?
- Slutt og tull. Jeg mener Dommedag.
- Å, jeg trodde du mente voldgiftsretten. Nei, jeg er ikke redd, skjønner du, for det kommer ikke til å komme noen som helst dom.

- Du er altså ateist..
- Jeg foretrekker ordet "agnostiker".
- Kall deg hva du vil, du vil uansett bli stilt til doms.
- Hvor er det du vil hen, Kirill? Vil du være advokaten min?
- Du bare tuller.. Vel, bare spøk du, senere vil du huske mine ord..
- Har du begynt å grue deg, far? Hva har du å frykte? Du slipper nok rett inn i dette paradiset ditt.

-Hva vet du om meg egentlig.. Jeg vil nok faktisk bli straffet for alt det jeg har gjort.
-For hva da, egentlig?

Hvem skulle ha trodd det! Det viste seg at Kirill hadde vært slem gutt i sitt tidligere liv. Pusher, som det så vitenskapelig heter. Først drev han med heroinhandel, og etter hvert ble han trukket inn i det selv. Han hadde nesten blitt hekta på varene sine, da han opplevde denne klassiske historien fra kristendomskunnskapen. Kjæresten til Kirill døde av en overdose foran øynene på ham. På det tidspunktet var også han høy, og først skjønnte han ikke engang hva som hadde skjedd med henne. Da han hadde knekt nøtten, steg åpenbaringen ned. Hold på meg, jeg begynner å gråte. En måned senere ble han tatt inn på et presteseminar, da fullstendig tørrlagt. Kirill avsluttet seminaret med gode karakterer (Lurer på om det deles ut røde diplomer der?) og ble til og med sendt som en av St. Petersburgs bispedømmes representanter til Moskva, som en Guds tjener som hadde gjort seg spesielt bemerket. I Moskva fant han tilbake til vante marker. Nei, det var ikke lenger narkotika han solgte, men opium for folket. Han ledet engroshandelen med ortodoks litteratur, og hadde en formidabel framgang på denne banen. Erfaringen kom tydeligvis til nytte. Stopp-stopp-stopp.. Hvor har jeg dette hånet mot de døende i troen fra egentlig? Det er antakelig blasfemi. Eller, kanskje

jeg bare misunner ham. Misunner ham for at han ikke flyter rundt i den døde tomheten, slik som meg, men på en tiltalebenk, som er godt polert av en myriade syndige rumper.. virkelig noe å misunne... Nei, gamle Jean-Paul hadde visst rett likevel: Helvete er de andre.

-Da jeg fikk vite at jeg var dødssyk, forstod jeg at jeg må lide min straff for de grusomme syndene jeg ikke kunne bøte for med troen alene, fortsatte Kirill med et salig smil.

-Hm... Hvis du skal lide din straff som fortjent, hvorfor i helvete skal du da ha behandling? Det er jo like naivt som å forsøke å skjære over stengene i et fengselsgitter med en neglefil. Du vil vel ikke narre Dommeren din? Du har jo fått bønnene, så be, be iherdig, plutselig blir du fullstendig tilgitt. Men cellegiften kommer fra styggen selv, så du gjør bare Herren sint ved å forsøke å vike unna den straffende hånd. Latterlig! – Denne teologiske disputten hadde uventet trukket meg ut av den totalt melankolske tilstanden, som jeg hadde befunnet meg i noen uker nå. –Det er løgn, hører du, løgn! Kirill var nesten på gråten. Herren vil, tvert imot, herde troen min. Hvis jeg bare gir opp vil jeg slutte å tro på mine åndelige krefter. Det er en stor prøvelse, og å samtykke om cellegift er like riktig, som å be bønner ”Vsetsaritse”. Forresten så er det du som er djevelens tjener, frist meg ikke til å droppe behandlingen, som du våget å foreslå!

-Jeg frister deg da ikke til noe! Det startet jo med at jeg lå her rolig og ikke plaget noen, hørte på musikk, også kommer du med denne Dommedagen din. Hva er det man sier? Jo, gi keiseren hva keiserens er. Jeg vil høre på Moondog og lese lærebøker om hematologi, så kan du be... og stikke deg så mye du orker.

Vi snakket aldri mer sammen.

Side 148:

Fra den første dagen han dukket opp på rommet, fikk han kallenavnet Kryssordløseren. Jeg har også tidligere møtt folk, som er helt gale etter kryssord, men dette var første møte med en som er så besatt av dem. Hadde det ikke vært for ansiktets pergamentaktige farge, og de gulkantete øynene, kunne man ha tippet rundt førti, førtifem år. Kryssordløseren fikk, som de fleste av oss, diagnosen sin for sent. Vår nye nabo hadde knapt kommet til seg selv igjen etter kateterinnleggelsen, før han bøyde seg ned i en sliten blå sportsbag og fisket opp en mengde aviser og bøker, som var helt dekket av tettskrevede kryssordmønstre. Uten å bry seg om dryppflaskenes tilfeldige drypping, rynket han konsentrert pannen, vettet en liten blyantbit med spytt, og mumlet ett eller annet uforståelig. Kryssordløseren virket så hensunket i egne

tanker, at da han uventet og med høy stemme brekte: “Redskap til å knekke nøtter, seks bokstaver, noen som vet?”, skvatt alle på rommet til. Ingen svarte, først etter noen minutter mumlet Georgij Petrovitsj: «Fitte. Da nøttene mine sluttet å reagere på det etter den tredje cellegiftkuren, skjønte jeg straks at det var et dårlig tegn.” Kryssordløseren knep igjen de skorpete øynene sine og så oppmerksomt på naboen. «For det første har det ordet fem bokstaver, og ikke seks, for det andre brukes ikke vulgære ord i kryssord, for det tredje har jeg alt funnet svaret: Cortex.” Gennadij Petrovitsj bannet stille og smatt ut baktrappa med en belomor-sigarett. Og selv om ingen lenger reagerte på Kryssordløserens utrop, fortsatte han i enda noen timer å overdøve pasientværelset med sine idiotiske spørsmål:

- Organisme, som kan leve uten fritt oksygen, syv bokstaver?
- Maleri, kun utført i en fargenyanse, åtte bokstaver?
- Sugeskålen, som snylteplanter benytter for å trekke ut næring av vertsplanten, ti bokstaver.

Cellegiften brakte ingen merkbare resultater, men mesteren til å svare på spørsmål mistet ikke motet. «Har du kjøpte fredagsavisene? Skyndt deg hit, hvor har du gjemt dem?» brekte han mot kona, som regelmessig, med en gang hun hadde trådd over dørstokken, var forpliktet til å levere nye kryssord til pasientværelset.

“Å løse kryssord på terskelen til døden, hva kan være mer meningsløst enn det?”, tenkte jeg.. “Du har et par måneder, om ikke uker, igjen å leve, og du fant ikke på noe bedre å gjøre enn å lete fram navnet på en vulkan på Honshu, eller å huske hva soppens forplantningsorgan heter?» Men senere ble jeg vennligere innstilt til Kryssordløseren, og begynte til og med å misunne ham litt. Jeg forstod at kryssord spilte den samme rollen for ham, som det Bibelen gjorde for Kirill, og det store lageret av banneord for Georgij Petrovitsj, eller... eller det Moondog gjorde for meg. Kanskje var de til og med et enda kraftigere middel, hvis vi tar med i betraktning hvordan Kryssordløseren oppførte seg, som i motsetning til mange andre på pasientværelset, var eksemplarisk: han verken gråt, stønnet eller klaget over sin skjebne. Når alt kommer til alt, hvem vil driste seg til å påstå, at det kun er en riktig måte å fordrive tiden på i dette jordas siste venteværelse? Jeg vil slett ikke bli forbauset, hvis de tåpelige kryssordene, under evighetens synsvinkel, veier tyngre på vektskåla enn både ord, musikk og hellige bøker til sammen. Men noe så komisk, om det viser seg, at for å komme til Paradis, eller til Nirvana for den saks skyld, var det ikke nødvendig å bekjenne alle sine dødssynder på det siste skriftemålet, ikke ekstatisk pugge Dødeboken, og heller ikke meditere

for kakerlakken på veggen, men kun gjette et eneste ord på seks bokstaver i et eller annet utslitt kryssord. Et eneste ord.

Da Kryssordløseren ble overført til intensivavdelingen, bestemte jeg meg av mangelen på noe å gjøre, for å titte på det siste kryssordet han hadde løst. Det var fullstendig utfyllt... men de tomme rutene var ikke fulle av svar... ikke engang ord... men kun bokstaver i meningsløs rekkefølge.

Side 171:

Et av de klareste barndomsminnene mine har jeg fra en ferie på Krim. I et lite hus ved sjøen, som foreldrene mine hadde leid for en måned, så jeg for første gang et gammelt kinesisk skjerm Brett, som var dekorert med kunstferdige tegninger. Det var som tatt rett ut fra et eventyr, og sammen med det ventet man liksom at det også ville dukke opp andre eventyrfigurer. Til og med havet sluttet å interessere meg like mye som tidligere. I timevis kunne jeg leke med det inntørkede bambusskjellet, og skjule meg for de innfødte, de nådeløse korsarene og de blodtørstige villdyrene bak den falmede silken. Da vi vendte tilbake hjem etter ferien, hulket jeg lenge og bønnfalte mor og far om å kjøpe et skjerm Brett til å ha på rommet vårt, men de bare lo av den fikse idéen min. Men kan man virkelig kalle det en fiks idé, når det er snakk om et barns ønske, ja til og med en førskolegutts, om å ha om bare en liten flekk med eget område? Det minste rommet i vår trange Khrutsjev-leilighet var det bestemor som opptok, mens jeg og foreldrene mine bodde i "stua". I det ene hjørnet var det klemt inn en gammel sovesofa, som støttet seg til klesskapet, og i det andre knirket mine foreldres halvannenseng. Til tross for det såpass tette naboskapet, ble jeg ikke en eneste gang tvunget til å mistenke foreldrene mine for å ikke bare sove om natten. Eller kanskje glemmer mitt puritanske minne de uforståelige raslelydene, som kom fra foreldresiden på nattetid? I deres sted ville jeg nok uansett ha vært den første til å tenke på å utstyre rommet vårt med om ikke et skjerm Brett, så i hvert fall et skille som delte det inn i en betinget barnedel og en betinget foreldredel... Men hvis sofaen min skulle være utenfor synsfeltet, ville de plutselig bli redd for at jeg skulle kveles i søvne, eller lide av søvngjengeri og gå for en spasertur ut av vinduet...

Da jeg ble større og hadde sett tilstrekkelig med romantiske vestlige filmer, begynte jeg alt å assosiere skjerm Brettet med kvinnelig seksualitet. En herlig fransk kinodiva som kler av seg, så vidt synlig bak det halvgjennomsiktige stoffet, ble omtrent den første erotiske

lidelse som jeg erfarte i pubertetsperioden... Egentlig var det de samme uoppfyllelige eventyrene som skjulte seg bak skjermbrettet også da, men heltene var blitt litt andre. Det var antakelig nettopp derfor at jeg mye senere drømte om å ikke bare ha et soverom, men også et skjermbrett, for at min elskede nettopp skulle kunne kle av seg bak det, mens jeg pinefullt fulgte med på det erotiske skyggeteateret og lot fantasien få fritt spillerom.

Vitne til skjermbrettets tredje komme ble jeg allerede på sykehuset. Takket være skjebnens ondskapsfulle puss, var det først nå at det ikke bare åpenbarte seg i drømme, men i virkeligheten. Men denne gangen er ikke rammeverket ungdommens romantiske drømmer, men dødens frastøtende glis. Når den dødssyke pasientens tilstand ikke lenger etterlater noe håp, blir senga hans avskjermet av et tredelt skjermbrett. Med en gang portørene neste gang bar inn skjermbrettet på rommet, stopper hjertet ufrivillig opp hos de potensielle kandidatene: Bare det ikke er til meg, bare det ikke er til meg! Vi lever alle her under dryppstativene, legene forteller oss alle at det alltid er håp, og derfor er det ingen som vet hvem som først vil bli gjemt bak denne skilleveggen. Skjermbrettet avskjærer nådeløst de fortsatt tapre fra de som har gitt opp, de fremdeles håpefulle fra de som er sjanseløse, de fremdeles levende fra de som nesten ikke lenger er i live. Det der er da mer enn symbolsk, eller hva? For hvis man tenker seg om, døden er da bare et siste eventyr, som noen synes er skummelt, andre morsomt, mens det er gjespende kjedelig for den tredje. Så la oss så fort som mulig få malt dødens banale dekorasjoner på disse sykehus-skjermbrettene, hvis lerreter lenge har skreket etter kunstnerens malerkost! La oss male dem med alle de kjente variantene av danse macabre, med lerreter av Bosch, Golbein og Munch, Giger, Kubin og Klimt, reproduksjoner av alle malerier, som har viet sin kunst til Mannen med ljåens påfunn. Nei, hva er det jeg sier, hva skal vi med etterlikninger, vi må finne vår egen måte! Vi lager heller en konkurranse, en ordentlig kamp mellom moderne kunstnere. Hver deltager får utlevert sykdomshistorien til en døende pasient, for så å tegne, med hensyn til klientens ønsker, "Det siste skjermbrettet", som skiller den som går bort fra de levendes verden. Så, i stedet for at vi i vår solnedgangs time skal plage øynene med det melaktige stoffet, skal vi hengi oss til kunstens fortryllelse, nyte portrettene, stillebenene og landskapene, som er malt spesielt for oss. Og senere, når pasientværelset tømmes, må vi nettopp arrangere "De Siste Skjermbretts Utstilling", hvor også oppdragsgiverens dødsdato vil bli skrevet opp på skiltene med verkets tittel og kunstnerens navn. Er ikke det en god ide kanskje? Vær så god!

Side 175:

Vi har alle vår favoritt-sovestilling. Jeg har siden barndommen vært vant til å sove på magen. Det sies at det kan være farlig. Jeg har lest et sted at statistisk sett sover 70 % på venstre eller høyre side, 25 % på ryggen, og bare en av tyve ligger på magen. Det er forresten slik vi skiller oss fra dyrene, som hovedsakelig sover nettopp på magen. Men nå sover jeg ikke lenger slik som dyrene. Kateteret hindrer meg

Rett overfor pasientværelset vårt sitter en skjeggete fyr uten nese og leser i en eller annen grå brosjyre. Jeg kaller ham selvfølgelig for Kovalev. Men, i motsetning til Gogols major har vår Kovalev ikke en fullstendig glatt flate, men et sort hull formet som et hjerte snudd opp ned. Ikke vet jeg hvorfor han stiller det ut til allment skue. Det er jo ekkelt å se på. Lukter gjør det og. I hans sted ville jeg nok ha satt på et plaster i det minste. Det er forresten mulig at han ikke bryr seg.

En gang jeg bare gikk forbi Kovalev i gangen, på vei til toalettet, grep han meg brått i armen.

-Nå skal du høre her, bare hør hva Luther skriver: Når vi mister læren om rettferdiggjørelse så mister vi absolutt alt. Nåde er syndenes forlatelse, glede, fred og rolig samvittighet. Men fred er umulig uten at synden er tilgitt, fordi Loven anklager og avskrekker samvittigheten med synden. Og synden, som hjertet kjenner, kan ikke fjernes verken ved pilgrimsferder, nattevåkinger, arbeid, krefter, løfter, eller noen andre gjerninger- faktisk øker den ved slike gjerninger. Jo mer vi sliter og forsøker å frigjøre oss fra synden, desto verre blir vi. For det finnes ingen annen måte å undertrykke synden på, enn ved nåde

“Og jeg som trodde det holdt med Kirill, også dukker det enda en salig opp, enda godt han ikke ligger på vårt rom” Flirte jeg for meg selv, mens Kovalev i mellomtiden fortsatte:

Og videre: Gud forutser ingenting av nødvendighet, men vet alt, rår over og utfører uforanderlig, evig og ufeilbarlig i Sin vilje. Dette lynet rammer og ødelegger fullstendig den frie vilje. Menneskets vilje befinner seg et sted i mellom Gud og Satan, som om det var et pakkdyr. Hvis Herren har mennesket i sin besittelse, går det villig dit hvor Herren ønsker... Men hvis det er i Satans besittelse, går det villig dit hvor Satan ønsker... Fri vilje uten Guds nåde er på ingen måte fri, men vil uunngåelig vise seg å være det ondes fange og trell, for i seg selv kan den ikke henvende seg til det gode... Og du, hva tror du? Er vi gitt fri vilje eller ikke?

-Selvfølgelig er vi det. Det beste bevis på det er kateteret mitt, som krever at jeg følger et par enkle bud: Jeg er ditt kateter, ditt siste håp, du skal ikke lage deg noen annen

behandling enn cellegift, du skal ikke rive meg ut, ikke ligg på magen, ikke løft høyre hånd høyere enn hodet, ikke klø deg på det stedet hvor jeg er koplet til *vena subclavia*, glem ikke at en dråpe skal renne igjennom hvert femte sekund, du skal hedre din lege og din sykepleier, minn sykepleieren på å skylle meg, ikke vask deg på to dager etter at jeg er fjernet. Hvis jeg bryter et hvilket som helst av disse budene ender jeg opp hos Antosja på en bære, og hvis jeg overholder dem, vil jeg holde ut noen måneder til. Hva er det som ikke er fri vilje her?

Kovalev ble plutselig blodrød og hveste høyt gjennom sitt omvendte hjerte. En skarp stank slo som en bølge mot neseborene.

-Hvor var det du skulle igjen? På toalettet? Nå, så gå da, hva er det du står her for?

Jeg hadde overhodet ikke tenkt å fornærme Kovalev. Det er faktisk sant. Jeg misunner faktisk ham og Luther litt. De vet hvem de skal kaste blekkhuset på hvis det skulle være noe. Mens jeg bare misliker å sove på ryggen. Når.. vel, når alt blir klart, må dere snu meg over på magen. Det er selvfølgelig en merkelig forespørsel, men snu meg like fullt rundt, og ikke glem det. Har vi en avtale?

Side 207:

Hei.. Unnskyld, er dette pasientværelse.. Næh, der er du jo! Det er så vidt du er synlig bak dette dryppstativet. Vel, hei hei, dette hadde du ikke ventet, hva? Å så sinte vi er, kan jeg få et kyss, eller skal jeg bare gå igjen? Ikke vær så gretten da, nå er jeg jo her, så det er bare å finne seg i det, ok? Vil du at jeg skal bli såret kanskje? Du vet jo selv at det ikke lønner seg, du kommer bare til å be om tilgivelse i lange tider etterpå. Så, fred, vennskap og tyggis hva? Godt. Hva synes du om disse irisene? Er de ikke vakre? Jeg tenkte at de kanskje ville gjøre det litt hyggeligere for deg her. Når jeg drar blir de stående igjen som et symbol på at jeg alltid har deg i tankene. Så fiolette og fine.. Så artig! Du gav jo alltid meg blomster, og nå er turen kommet til meg. Men hvor skal vi sette dem? Jeg skjønner at dere ikke har noen vase på rommet, men et eller annet må da kunne brukes? Jo, denne narzan-flaska kan vi kanskje benytte. Det er jo bare et par slurker igjen i den, ta og drikk opp. Drikk opp da, vi kan ikke helle det ut heller. Sånn, nå har du vært flink, vi får spørre sykepleier om å låne saks, skjære av halsen, også har vi en artig liten vase til irisene. Hvor har dere dametoalettet hen? Jeg tar bare en rask tur, fyller litt vann og kommer straks tilbake... Se her, hvor fint det ble. Bare ikke glem å fylle på med vann, eller så kan jo jeg gjøre det neste gang jeg kommer. Vil du vente? Hei, hvor er det du er på vei hen, vent litt, ellers så velter du hele opplegget ditt her.

Og jeg som trodde jeg ville finne deg som en mumie eller noe under dryppstativet, det er så hyggelig å se at du ser bra ut, holder motet oppe! Holder den oppe hva? Greit, greit, det holder. Det er et tegn på at du er på bedringens vei. Et ganske så hardt tegn, hehehe! Nå, hvordan er det de behandler deg her, må du ta mange forskjellige behandlinger? Hva, er dette dryppstativet alt? Å, tabletter i tillegg? Mange? Hva, tjueen om dagen? Seriøst? Blir ikke det for mye for deg? Hva tar du dem med? Rødgrøt? Uff, jeg har ikke tålt smaken siden barnehagen. Hvordan føler du deg egentlig under dette tunge dryppstativet? Nei altså, når de heller i deg såpass mye må du da merke noe... Hva, har du blitt lovet å slippe ut om tre dager, er det sant? Så utrolig bra, jeg savner jo deg også, vet du... At du ikke skammer deg, alle ser på oss her! Selvfølgelig savner jeg deg, hva hadde du trodd? Og jeg deg masse. Masse-masse-masse-masse! Men hvorfor nektet du meg egentlig å komme hit, jeg har jo vært bekymret som en annen tosk. Se, du har ikke mistet håret en gang, og du som sa.. selv om de faller av senere, så er det jo ikke bare håret ditt jeg elsker, men hele deg! Ja, og ham, haha, og ham også... Nei vent litt, stopp, du får være litt tålmodig, det er folk her! Det var da voldsomt så aktiv du var, jeg blir jo rent redd, skulle nesten tro noen har helt viagra i dryppflasken din her. Oj, det hadde jeg helt glemt, jeg tok med noen druer til deg også. Sønne søte. Også er de steinfrie, så du slipper å spytte ut steinene. Vet du, jeg gikk rundt på markedet, tittet litt, og der ser jeg en stor plakat "GODE SJEKS", med sj, som om det var skrevet med utenlandsk aksent. Og der står forhandleren, en aserbajdsjaner. Jeg forteller ham at han har skrevet feil, men han bare smiler superlurt og svarer, forøvrig uten spor av noen aksent: " Vet du, det er egentlig ingen feil, men et profesjonelt markedsføringstriks, for å tiltrekke seg kunder. Annenhver kunde legger merke til det og stopper opp. Så kjøper de dem. Se, du stoppet også opp for å prate med meg, og der har du halve suksessen allerede". Jeg måtte le og kjøpte denne SJEKSEN av ham. Den aserbajdsjanske markedsføringen fungerte. Ta mer, er det ikke søtt? Hva mer er nytt? Jo, snart er det eksamenstid. I går var jeg sammen med jentene på "Monroe" igjen.. Det samme gamle der som vanlig. Gi deg nå! Ingen har jeg jo sagt, tror du meg ikke, kanskje? Forresten skal jeg hilse fra Nastik og Irka. Neida, jeg har ikke plapret om noe, jeg lovet deg jo at jeg ikke skulle fortelle det til noen. Jeg fortalte bare at du var innlagt. Med, med... med atypisk lungebetennelse! Hahahaha! Vet du, moren til Nastik har visst også hatt kreft, bare brystkreft da, men hun ble operert på et tidlig stadium, så nå går alt bra. Nei, det var under en samtale. Hvorfor tar du det slik og hisser deg opp, jeg har overhodet ikke plapret noe, skjønner du? Hun begynte selv å fortelle om moren sin. Gi deg da, jeg er lei, hva er det du tror, at du kan behandle meg som du vil, bare fordi du er syk? Da kunne du fortalt det med en

gang, at du ikke trenger meg lenger! Det var det, jeg går, så kan du ligge her og skjelle ut dryppflaskene dine!

...Han ber alt om unnskyldning. Og hun vil tilgi, noe annet er ikke mulig. Krangel mellom elskende er en fornyelse av kjærligheten. Han hadde bare ikke ventet å se henne, og ble derfor helt satt ut. Og det var virkelig ikke noe å si på henne. Selvfølgelig langt unna den skjønnheten som vi hadde forestilt oss. Milevis unna. Vel, hvis det er noen som helt sikkert kommer seg, så er det Ruslan. Han hadde ikke før blitt lagt inn på rommet, før han hadde pepet alle ørene fulle, om hvor vondt han hadde av sin Ljudotsjka, som han hadde nektet å komme til sykehuset... Er det noe jeg ikke liker ved denne cellegiften, så er det at den får øynene til å renne så voldsomt.

Side 244:

Det er så typisk, er det ikke bare typisk, hva? Det kan ikke være noe annet enn en straff fra Gud. Vovtsjik og jeg har hatt planer om det i fire år nå, men det har hele tiden blitt utsatt. Leiligheten, oppussingen, møbler, ditt, datt, det ene, det andre... Og sånn har det alltid vært, er det ikke det ene, så er det det andre... Aaa! Pokker altså!

Masja forsøker å ta en slurk av plastglasset med kaffe, men brenner seg og rykker instinktivt i hånda så hun søler på slåbroken sin. Dryppstativet hennes er mye lettere enn mitt, for hun har ikke tre flasker hengende, men bare en. Jeg ble kjent med Masja i går, da jeg hjalp henne med å forstå Nescafé-maskinen, som nylig har blitt satt opp på avdelingen. Problemet er hvordan man skal få den fulle koppen ut av den lille luken. Først må du ta den litt ned, viktig at du har jevn fart, så du ikke søler, og så må du trekke den til deg. Så hva skjer med at hun plutselig åpnet seg så voldsomt opp? Jeg spurte da ikke om noe sånt.

-I år, med det samme vi hadde planlagt det på ordentlig, virkelig for alvor, så skjedde jo denne ulykken. Første gang jeg leste diagnosen, lymfogranulomatose, skjønte jeg ikke en gang hva det var for noe tull, før det ble snakk om strålebehandling. Først da begynte jeg å gråte hysterisk. Jeg begynte å mase, doktor, kan vi ikke utsette det litt, hva, bare et års tid, Vovtsjik og jeg planlegger en liten en, jeg er allerede i syvende uke, jeg kan ikke det nå, vent til den kommer, så kan dere få stråle så mye dere orker! Men hun kunne virkelig trøste, kjære deg, sier hun, si heller takk, for at vi satte diagnose på deg i tide, når du enda kan ta abort, hvis vi, Gud forby, hadde oppdaget det på et senere stadium, måtte vi ha ventet til du hadde

født, og først etter det sette deg på cellegift. Dem som ikke har født, sier hun, bestråler vi ikke i området rundt lysken, hvis det er på et tidlig stadium. Da har man fortsatt en sjanse. Så når du blir frisk, venter en fem års tid, og hvis remisjonen viser seg å være komplett, kan du føde i vei, trillinger om du vil. Trillinger er lett for henne å si, om fem år er jeg jo over tretti, og det er fortsatt usikkert om jeg kan føde, særlig etter aborten... Godt at Vovtsjik holder ut. Det hadde jeg ikke engang ventet. Han kommer med frukt, blomster, hver dag etter jobben tar han turen, det er bombesikkert. Hårene reiser seg på hodet av mye av det jentene her har fortalt meg. Jeg ville aldri ha trodd på det en gang, hvis ikke jeg hadde hørt det selv. Tenk, mennene deres dumper dem, når de får vite hva slags sykdom de har. I en uke nå har vi hatt en som har jamret seg og sagt hun ikke vil behandles. Hun sier de hadde levde et harmonisk liv i et par år. Men da hun ble fortalt at hun hadde myelom stelte han i begynnelsen for henne, som de alle gjør, han lagde til og med mat. Først etter den andre cellegiftkuren, da både håret og tennene datt ut og det ble på tide å kjøpe krykker, knakk han sammen. Og det uten å si ett ord, det kryptet! En dag var han ikke der, heller ikke dagen etter, og dagen etter dette, hun begynte å bli nervøs, ringte til ham, men han hadde lagt av røret, på jobben sa de at han var ute. Tilslutt fikk hun tak i moren hans, og hun svarer, og det helt rolig: vær vennlig å la ham være i fred, han *klarer ikke* lenger å holde det ut. Hvordan kan man si noe slikt: *klarer ikke*? Er det mulig?!! Han gav henne jo dødsdommen med dette *klarer ikke*. Drepte henne rett og slett. Men hvordan skal han fortsette å leve etter dette, hva? Skal han liksom late som om ingenting har hendt? Hadde han gått med en gang så hadde hun holdt ut sier hun. Men når han slik, på halvveien, når du griper etter din nærmeste, som etter et halmstrå, og han, uten å si et ord, forlater deg, så er det verre enn svik. Mye verre. Hvor kommer disse kryptene fra? Dumt at når man sverger på å være sammen i gode og onde dager, ikke utdyper i hva slags onde dager. Jeg ville, og det skal Gud vite, tvunget en hver til å svare på spørsmålet: Og hvis din bedre halvdel ble syk, og ikke av en eller annen influensa, men la oss si kreft, hvordan ville du ha tatt det? Vil dere bite tennene sammen og være sammen uansett hva som skjer, eller knekker du sammen, som en råttne gren? På en annen side er det jo fryktelig dumt å stille slike spørsmål. Hvem svarer vel ærlig på noe slikt? Godt at Vovtsjik ikke er slik. Han holder ut. Jeg tror på ham.

Hva med deg, har du kjæreste?

Side 299:

I fint selskap blir samtaler om døden regnet for å vitne om dårlige manerer. Nei faktisk verre, mye verre. Man har for eksempel dårlige manerer, hvis man prater om sex. Særlig hvis det er på et eller annet gamlehjem. Den sovjetiske puritanismens tid er for lengst forbi. Og i dag er det få som blir forundret over å høre følgende monolog fra en tilfeldig bekjent: “Hver morgen får jeg en slik ereksjon at til og med testiklene mine svulmer opp. Men ikke en eneste anstendig jente vil ha kjønnslig omgang med meg. Jeg har til og med benyttet meg av prostitusjonstilbudet en del ganger, men jeg opplevde ingen fullverdig orgasme”. “Sånn er det da ingen som snakker” vil dere opprørt tenke. Greit, jeg er enig. Så oversetter vi denne frasen fra det russiske litterære språket til russiske banneord. Dere behøver ikke å si det høyt, jeg stoler på dere. Se så for dere hvor man kan høre noe slikt. Overalt, hva, med et mulig unntak av pausen i filharmonien (eller kanskje det bare er lenge siden jeg har vært i filharmonien?). På den annen side, hva vil kunne skje hvis dere likevel hørte disse ordene i filharmonien? Noen vil bli forlegne, noen lar det falle en belærende bemerkning. Og noen vil kremte lettsindig i håndflaten, som et svar på en uanstendig vits. En liknende reaksjon kunne vi ha forventet hvis en av tilskuerne på raden ved siden av (Jeg hang meg visst opp i denne filharmonien!) plutselig slapp en høylytt fis.

Og så ser vi for oss, at helt andre ord uventet høres fra den samme raden: “ Hver morgen tenker jeg bare på døden. Jeg har lest en haug med kloke bøker, men ingen av dem har svart meg på spørsmålet om hva død er for noe. Jeg forsøkte til og med et par ganger å ta selvmord, men det hjalp meg ikke med å oppnå dødens hemmelighet”. Se for dere tilhørernes reaksjon? Forresten, hvis det er en fremmed person som sier dette, vil det, antakeligvis, ikke komme noen reaksjon. For dette er jo ikke bare “uanstendig”, her lukter det galehus. Slike er det lurest å ikke ha noe med å gjøre, de kan jo være uberegnelige. Det er om å gjøre å sette seg så langt vekk fra ham som mulig, se der, er det kanskje et ledig sete?

Hvis min gode venn hadde sagt disse ordene for bare et år siden, ville jeg umiddelbart ha tenkt... Jeg ville ha tenkt: dette mennesket må reddes. Hva ellers kunne jeg ha tenkt?! Tørrpinnen Heidegger bemerket ganske riktig at flertallet av oss ubekymret godtar det allmenne forholdet til døden gjennom stilltiende å regulere den måten man overhodet forholder seg til det på. Selv de mest offentlige uttalte “tankene om døden” blir tatt for å være feig frykt, tegn på motløshet og dyster verdensflukt. Og ikke sjeldent forsøker til og med den døendes pårørende å få ham til å forstå at det enda er tidlig (og dessuten pinlig!) å tenke på det uunngåelige, for det er klart at han vil bli frisk og vende tilbake til menneskene, som løper fra

dødens vante hverdag. En slik “omsorgsfullhet” fremkalles kun av et ønske om å “trøste” den døende, for at han så lenge som mulig blir værende i uvitenhet. Hva skal man da tro om et friskt menneske, som hele tiden tenker på døden uten noen synlig grunn? Det er bare en løsning: redde ham så fort som mulig, før dette går alt for langt!

Dirigenten bukker lavt for de applauderende håndflatene, snur seg brått, pinnen flyr i lufta og ut i salen kryper de første akkordene til noe som åpenbart er en sørgemarsj, som av en eller annen grunn ikke står på programmet. Den fjerde delen av Tsjaikovskijs sjette symfoni eller sørgemarsjen fra Chopins andre sonate ville ha virket som lettsindige masurkaer på dere i sammenligning med den sorte bølgen av lyd, som truende løfter seg fra orkestergraven. For hver takt av dette høytidelige og samtidig uutholdelige tyngende mesterverket, blir tilskuernes kropp forlatt av sine respektive sjeler. De svake vingene streifer krystallklasene på en gigantisk lysekrone, som henger over parketten. Sammen med marsjens sluttakkord reiser den siste tilskueren som er i live seg sakte. Han vakler på ustøe bein og fører et uklart blikk over valplassen, og uten å kjenne igjen sin egen stemme i den dørgende stillhetens forsterkende akustikk:

-Du har misforstått alt! Det var ikke de som tenkte på døden, det var jeg, bare jeg!

Side 322:

I en hvilken som helst annen setting ville det snarere ha vært morsomt enn illevarslende. Men ikke på en hematologisk avdeling.. Ingen husker lenger hvem det var sin ide, men en ting er klart: hvem det nå enn var, så manglet han ikke sort humor. Bare navnet er et bevis på det. Legenden sier at det ble gitt til ham av en fra redningsmannskapet fra Tsjernobyl som bodde på rommet vårt for 15 år siden. Fra dette lystige laget er det i dag bare Vitalik som er igjen, men han har knapt møtt noen av de andre. Og Røntgen selv kan bare mjaue om sin gudfar, og det forstår jo ikke vi en drit av.

Det er uansett ikke lov til å slippe katter inn på pasientværelsene. Det er et alvorlig brudd på sykehusreglene. Særlig da vi, en ukes tid etter cellegiften, får besøk av de to venninnene, *levkopeni* og *trombocytopeni*. Etter deres visitt får alle utdelt hetter og munnbind, for i denne fasen kan selv den minste infeksjon føre til det verste. Men til tross for alle formaninger blir det gjort unntak for Røntgen. Fram til klokka fem, mens ledelsen sitter på kontorene sine, er vår grå eminense forvist til baktrappa. Ikke det verste stedet å bli forvist til, kan jeg fortelle dere. Særlig hvis man tar med i betraktningen at sykehusets lengelevende,

med en misunnelsesverdig regelmessighet, blir forskyndt med store porsjoner av Vera Ivanovna fra kjøkkenet. Og på kveldstid går Røntgen velvillig rundt på pasientværelsene og mottar gaver fra sine beundrere. Det blir nesten latterlig. Det sies at det på kvinneværelset var en skrulle som tvang mannen sin til å kjøpe den dyreste kattematen til Røntgen, før hun forsvant til lungemedisinsk avdeling. Men det var lenge før det at Røntgen la på seg. Forresten, så kan han fortsatt hoppe opp i køya uten hjelp, og det til tross for sin anselige alder. Og hvis ikke det alltid går på første forsøk, så er det tilgivelig. Særlig fordi alle på rommet forholder seg til kattebesøket med en overtroisk, for ikke å si religiøs, frykt. Antosja kan bekrefte at det var de samme Tsjernobyl-folka som også begynte å tro på kattens pytiske vesen. Det ble sagt at om pasienten ønsket å vite om han kom til å overleve eller ikke, var det bare å kalle Røntgen til senga si, for at han skulle felle en kategorisk dom. Når katten lå uten å rykke på seg betydde det at den syke hadde en sjanse. En særlig gunstig prognose ble gitt hvis Røntgen rolig la seg til å sove på senga til strålepatienten. Men stakkars den som fikk en klorende og hvesende katt i senga. Hvis katten var urolig, krummet ryggen og forsøkte å komme fortest mulig vekk, ble det regnet for å markere en grusom dom. ”Røntgen kan se døden,” sa Antosja og spyttet. ”Sannelig kan han det”.

Vitalik hadde en særlig kjærlighet for katten. Som han skjemte den bort! For to måneders tid siden la han den til å sove rett på kateteret og lot den få bli natten over. Jeg har aldri før sett Olga skjelle og smelle så voldsomt før morgenrunden sin. Men i dag var Røntgen åpenbart ikke i humør. Han avslo alle Vitaliks gaver, til og med sitt favorittkjærtegn, å bli klødd på magen, unngikk han hvesende. Vi forsøkte å ikke se på Vitallik, som om vi følte ansvar for Røntgens uansvarlige oppførsel. Derfor var det ingen som kom med unødvendige spørsmål, da Vitalik bannet høyt etter katten, som for som en pil ut av rommet. Og kun da han etter et par minutter hviskende ba om en vattdott, la jeg merke til den oppklorte armen hans.

-Nei, det holder med vatt nå. Jeg sier jo at jeg ikke trenger hydrogenperoksid, det vil gå over av seg selv. Hva har han med det å gjøre? Ingen grunn til å skylde på ham, han lå sånn som vanlig! Som vanlig sier jeg! Så du ikke det, kanskje? Hva? Jeg gjorde det jo selv, selv sier jeg! Det var en.. fjær i senga jeg hang meg opp i, da jeg skulle rette på madrassen.

Fra side 373:

Navnet ble født i Napoli, som vi besøkte for to år siden, i forbindelse med en rundreise i Italia. På den tiden hadde jeg alt funnet på kallenavnet «ulvungen» til mitt hjertes utkårede,

for i sin væremåte var hun virkelig på flere måter lik en ulvunge. For moro skyld bestemte jeg meg for å høre med guiden vår hva «ulvunge» blir på italiensk. «Lupetto» svarte hun uten spor av forundring. «Og hvis det er en hunnulvunge, da?» «Det blir det samme, bare med en «a» til slutt». Slik var det min store kjærlighet begynte å lyde navnet Lupetta.

Jeg hadde alltid ønsket å finne et eller annet originalt kjælenavn på henne. Hør bare hva man kaller sine kjære i dag: «solstråle», «sukkerklumpen», «pus»... Disse upersonlige kallenavnene er blitt håpløst utvasket av en million munnar i alle mulige sammenhenger. «Har du betalt husleia, solstråle?», «Ikke glem ølen, pus!» «Sukkerklumpen, jeg blir nødt til å jobbe overtid i kveld». Noe så stusselig og ensformig! «Ulvungen» var vel ærlig talt ikke noe bedre enn alle disse «solstrålene». Nettopp derfor var jeg så glad da det virkelige navnet på min elskede omsider ble funnet, og det ble klart at det simpelthen ville være umulig å finne noe mer passende.

Synd, selvfølgelig, at det aldri ble til at min kjære fikk vite hva hun kalles. For jeg reiste jo til Italia alene. Et tullete påfunn, hva? Jeg skulle ha revet i stykker billettene, vendt tilbake og forklart alt samme grundig. Men der og da var jeg ikke helt klar over hva som foregikk. Jeg stod i køen til passkontrollen uten henne, satte meg på flyet uten henne, fikk Aeroflot-bollen i vrangstrupen uten henne, landet i Roma uten henne. Og videre.. Man kan kalle det den sinnsykes vanvidd, men i begge de to ukene, som ble tilbragt i sfumato-tåke, innbilte jeg meg at Lupetta var ved min side. Sammen med henne øste jeg vann fra Canal Grande med hendene, sammen med henne foret jeg Fontana di Trevi med mynter, sammen med henne viftet jeg vekk gullsmedene på Ponte Vecchio, sammen med henne kunne jeg ikke tro de restaurerte fargene på Dommedag, og sammen med henne spurte jeg guiden i Vergils park hva «ulvunge» blir på italiensk.

Jeg kan fremdeles ikke tro at jeg kalte henne noe annet. I minnet mitt vil hun for alltid være Lupetta, helt fra det første møtet på trappen til redaksjonen og til avskjeden på flyplassen. Og nå tenker jeg at hvis også hun visste, hvis hun alltid hadde visst om sitt virkelige navn, ville nok denne historien hatt en langt mer lystig slutt.

Den sjettede dagen i den tiende måneden av det første året i EPOCH-æraen vil jeg huske lenge. På denne dagen skjedde det to skjebnesvangre hendelser, der den første ødela rytmen i mitt sykehusliv, mens den andre fratok meningen med å fortsette disse notatene.

Den grå oktobermorgenen ga ingen tegn på at noe urolig var i gjære. Olenka vekket oss på rommet klokka syv om morgenen, delte ut termometere, skrev av Vitaliks diurese, hang opp en brennmanet med trombocyttkonsentrat til Georgij Petrovitsj, og skylte kateteret mitt med Heparin. Mens jeg ventet på frokosten, løftet jeg hodeputen litt opp, justerte bitte litt på den tredje og evig hastende dryppflasken, festet høretelefonene, la meg godt til rette, og gjorde meg klar til å synke ned i Moondogs varme nirvana, som i et badekar fylt med boblende skum.

Men nytelsen ble kortvarig. Katastrofen skjedde omtrent i det fjerde minuttet av mini symfoni Nr. 1, hvor Andante Adagio går over i Vivace. På dette stedet fikk jeg alltid hjertet i halsen. Men i dag derimot... nei jeg kan ikke.. jeg kan ikke tro det.. hvordan.. Hvordan kunne noe slikt hende? Jeg har jo vært her så lenge... det virker som en hel evighet! Og ikke en eneste gang har det hendt noe lignende! Mens jeg så naivt hadde håpet at Lymfom ikke kom til å bringe meg mer ut av likevekt. Jeg hadde drømt meg bort! Det kryptet visste hvor hun kunne finne et svakt punkt.. Hadde funnet ut hvordan hun skulle komme til akilleshælen, og dro til den med bambuskølla si slik.. at jeg bet meg i tungen av forbløffelsen. Der har du den kvinnelige lumskheten. I et hvilket som helst annet tilfelle ville man kunne se på det som en ren tilfeldighet... i for eksempel sannsynlighetsteorien, gammafordelingen og annet slikt tull... Men jeg vet jo at dette ikke er noen tilfeldighet! Og ikke bare det, jeg er overbevist om at det er snakk om et nøye konspirert, og derfor et enda uslere støt, som ble planlagt da det ble klart for den lille dritten at et hvert terrorangrep på det skallete offeret var dømt til å mislykkes. Vel, vel, godt gjort, gratulerer! Jeg innrømmer det: du stakk av med seieren. Det er ikke noe å gjøre med det- du vant.. Nå kan du ta meg mens jeg enda er varm...

Nei, vent! Si det først: du er fornøyd, hva? Fornøyd med at du fratok meg min siste glede i dette livet, som på vel å merke ingen måte hindret deg i å utføre ditt skitne arbeid! Våg bare ikke å påstå at yndlingscd-en min Moondog'69 begynte å hakke av en annen grunn! At det er discmanen som har hengt seg opp eller noe i den duren. Gi ikke avkall på laurbærene, mitt lille Lymfom. Beskjedenheten kler deg ikke!

Når det gjelder den andre nyheten denne lidelsesfulle dagen, så er det best å legge den bort for en tid. "Det er foreløpig ikke hundre prosent sikkert", sa Ekaterina Rudolfovna, "Jeg burde egentlig ikke snakke om det, bank i bordet... men den siste analysen tillater å håpe på remisjon. Vi får se hva de siste resultatene fra undersøkelsen viser".

Jeg våknet av svettelukta. Jeg har aldri svettet så mye. Det er antakelig fordi jeg er så tynn. Når jeg møtte folk i T-skjorter med mørke svettemerker på ryggen og under armene om sommeren, følte jeg meg til og med litt uvel. Nå befinner jeg meg selv i deres rekker. Våt som en katt og stinkende som en gris. Skulle tro jeg ikke hadde dusjet før jeg gikk og la meg. Kanskje jeg har feber? Nei, pannen er kald. Det vil si at det er noe annet. Bare jeg kunne forstå hva det er. Det begynte allerede i Italia. Men der var det jo, for det første, varmere og for det andre så fuktig. Derfor fant jeg ut at det måtte være akklimatisering. Jeg tenkte at det ville gå over når jeg kom tilbake til Petersburg-vinteren. Men slik gikk det ikke. Da jeg kom tilbake, begynte jeg å svette mer enn før. Og hvor kommer alt dette vannet i meg fra? Lakenene kan vris opp, til og med underbuksene er gjennomvåte. Skal jeg kanskje ta enda en tur i dusjen? Det hadde jo ikke vært dumt å ta barberingen med det samme. Nå, det er jo en god ide. Det gjenstår bare å huske hvor jeg la barbersakene. Hm.. de er ikke på hyllen på badet. Her er de heller ikke.. Ja, selvfølgelig, jeg har jo ikke åpnet vesken siden jeg kom tilbake. Lille Gillette, stig frem! Kom ut din feige jævel! Men hvor er du blitt av? Så, det er der du har gjemt deg, under masken. Og hvorfor jeg tok den med meg hjem fra Venezia, det skjønner jeg ikke. Det var som om noe brast i meg da jeg så den.. akkurat en sånn en... med fjær.. Stopp! Jeg har jo lovet meg selv! Det holder, neste. Så, skum har jeg, ikke verst. Voldsomt så mye skjeggstubber som har vokst ut, noe så grusomt. Når var egentlig siste gang jeg barberte meg? I Padova... eller Siena? Først ville jeg la skjegget gro, men det gror liksom litt ujevnt. Gjør dere klare, dette vil nok gjøre litt vondt.. A...Aaa! A!!! Og hva skal liksom dette være? Her på halsen, under haken, til høyre. Har jeg kanskje sittet i gjennomtrekk? Det var jo ikke noe der i går.. eller i forgårs? Det ser ut som om jeg har svelget en ping-pongball. Nei, noe litt mindre. En furukongle. Ja nettopp det. Det er bare det at jeg ikke har svelget noen kongle, det er jeg helt sikker på, jeg har ikke svelget noen. La oss kjenne litt på deg... Hm.. Det gjør ikke vondt. Det gjør overhodet ikke vondt, ikke i det hele tatt, til og med når jeg trykker av all kraft. For en merkelig kul, det er åpenbart.

Del 2: Teoridel

1. Valg av tekst

1.1 Om romanen og forfatteren:

Jeg har valgt å oversette utdrag fra romanen *Lupetta* av Pavel Vadimov. Romanen og forfatteren er relativt ukjent i Russland i dag, men fikk en del oppmerksomhet og interesse da romanen ble gitt ut i Russland i 2005. Forfatteren hadde vært innlagt på sykehus med krefttypen non-Hodgins lymfom, og lagt ut ukentlige avsnitt på bloggen sin. Etter hvert hadde han fått en trofast lezerskare, som ivrig fulgte med på fortsettelsen av historien, før den ble oppdaget på forfatterens blogg av Dmitrij Bavilskij og gjort egnet til papirutgivelse(Bavilskij.2005).

Kritikerne har særlig vært opptatt av det selvbiografiske elementet, det at forfatteren, i likhet med hovedpersonen og fortelleren, har hatt kreft, og at boka ble skrevet fra sykehussengen(Bavilskij.2005). Det er Lymfom-kapitlene som gjør dette til en vanskelig roman, da den er basert på egne og andres erfaringer med denne grusomme kreftsykdommen. Det er også bemerket at det at den oppstod på internett og så kom i bokform gjorde den til et eksempel på den moderne måten å lage litteratur på(Bavilskij.2005).

Det jeg synes var det mest oppsiktsvekkende ved romanen, og som gjorde meg interessert i den som et oversettelsesprosjekt, var språkbruken. Den har et levende språk, som stadig skifter karakter og stil: allusjoner til Bibelen, utdrag fra vitenskapelige medisinske artikler, referanser til litteratur og filosofi som Sartre, Spinoza, Ortega y Gasset, Kundera og moderne jazz og rock musikk, hallusinerende avsnitt i stream-of-consciousness-stil og dialoger mellom sykehuspasienter fra ulike samfunnslag med tilhørende vokabular. Alt dette blandet sammen i romanen har gjort at den er blitt betegnet som en postmodernistisk roman(Itkin.2006).

Store deler av boken foregår på sykehuset, hvor det blir utført operasjoner, stell og andre handlinger som kreftpasienter må igjennom. Dette er en verden som er ukjent for de aller fleste, og medisindelene, som det er mange av i romanen, var spesielt utfordrende å oversette. I teoridelen kommer dette imidlertid ikke særlig godt frem, da jeg har valgt å fokusere på andre aspekter ved oversettelse, som teorier innenfor litterær oversettelse passet

bedre inn i. En temmelig teknisk diskusjon rundt medisinsk fagspråk ble det ikke plass til. Medisinske realia blir imidlertid tatt opp i kapittelet om “ordvalg”.

1.2 Kort handlingsreferat:

Romanen har to historielinjer, som er delt opp i kortere avsnitt og veksler med hverandre gjennom romanen. Den ene finner sted på en kreftavdeling, der hovedpersonen i trettiårene lever med krefttypen non-Hodgins lymfom. Vi følger hovedpersonens erfaringer og refleksjoner rundt den dødelige sykdommen, og møter med de andre personene på avdelingen. Den andre linjen er kjærlighetshistorien mellom den samme hovedpersonen og den unge jenta med kallenavnet Lupetta. De to historiene er flettet godt inn i hverandre, og hvilke historier som foregår når, er uklart, før slutten avslører det.

Romanen har også en egen hjemmeside på internett, www.lupetta.ru, der man kan lese anmeldelser av boka, og finne oversatte utdrag på engelsk, italiensk og fransk.

1.3 Utvalgshistorie:

Jeg vil nå forklare hvordan jeg har gått fram for å velge ut utdrag fra romanen til oversettelse. I tekstutdraget har jeg ønsket å få med meg det mangfold av ulike språklige stiler som romanen *Lupetta* inneholder. Romanen er bygget opp av korte avsnitt, som ofte kan leses som en selvstendig liten fortelling, siden teksten opprinnelig ble lagt ut som ukentlige tekster på internett. Romanens kjærlighetshistorie har en mer drivende handling enn det sykehusdelen har, og er den som har vært vanskeligst å plukke ut deler fra. Avsnitt som kunne ha vært interessante å ta med, for å få med enda flere språklige utfordringer i oversettelsen, ville ha blitt veldig forvirrende for helhetsforståelsen av utdragene.

For å skape en så sammenhengende tekst som mulig, har jeg begynt med å oversette de første 20 sidene av romanen. Så har jeg valgt ut utdrag som enten bidrar til å gjøre den samlede teksten mer helhetlig, eller som jeg har funnet oversettelsesteoretisk interessante på en eller annen måte. Til slutt har jeg oversatt de siste sidene av romanen, for å få en mer helhetlig oversettelse.

På grunn av de forskjellige stilnivåene som boka inneholder, har jeg måttet ta stilling til mange valg og problemer underveis. Langt i fra alle kan bli tatt opp i teoridelen, men jeg har forsøkt å plukke ut interessante og varierte eksempler.

2. Teoretisk innledning

Under arbeidet med oversettelsen av *Lupetta*, stod jeg ofte overfor valg. Skulle jeg fokusere på forfatterens uttryksmåte og forsøke å formidle den til leserne på bekostning av leserne, eller skulle jeg tenke på leserne som kommer til å lese oversettelsen, og forsøke å gjøre teksten mest mulig tilgjengelig for dem? Opp igjennom årene har det vært mange synspunkter og normer på hva man burde legge mest vekt på i oversettelse. Diskusjonen om det er best med en ord-for-ord oversettelse, eller mening-for-mening oversettelse, går tilbake til Cicero(106-43 f.Kr.) og Heironymus(347-420) og oversettelsesteoriens begynnelse (Munday.2006:19). Siden har utviklingen i oversettelsesteorien ofte hatt det samme utgangspunktet, og videre i denne oppgaven har jeg av plasshensyn konsentrert meg om to teoretikere, som har utarbeidet denne diskusjonen, og har ulik holdning til den: Eugene Nida om ekvivalens, og Lawrence Venuti om *domestication* og *foreignization*.

Et sentralt begrep innen oversettelse er ekvivalens. Ekvivalens vil si å jamføre oversettelsen med originalen. Hvis de to tekstene gir grunnlag for samme forståelse og opplevelse, da er de ekvivalente (Lomheim.1989:71). Bibeloversetteren Eugene Nida utarbeidet på 1960-tallet det gamle skillet mellom en ord-for-ord og en mening-for-mening oversettelse. Han pekte på at man kan ha flere ulike mål med en oversettelse, og tilsvarende at det er flere ulike nivåer man som oversetter kan legge seg på. Det er for eksempel forskjell på å oversette fra språk som har en relativt lik kultur og språkgruppe og fra språk som befinner seg veldig langt fra hverandre, like ens på å oversette en barnebok til å passe et barns referanserammer og å oversette for en spesialist, som er interessert i den grammatiske oppbygningen i utgangsteksten. Nida skiller mellom to typer grunnleggende forskjellig ekvivalens: formell og dynamisk(Nida.2004:156). Formell ekvivalens er når man fokuserer på selve formen og innholdet. Her vil man forsøke å oversette utgangstekstens grammatiske oppbygning(som ved for eksempel glossing), være konsistent i ordbruken, og å oversette meningen innenfor utgangsteksten(med en eventuell forklarende fotnote). En dynamisk ekvivalens derimot ”aims at complete naturalness of expression”(Nida.2004:156), og er altså rettet mot leserresponsen, mer enn utgangstekstens form. Man skal strebe etter å ordlegge seg slik man ville ha gjort innenfor målspråket, heller enn å forsøke å få fram nøyaktig hvordan det er formidlet i utgangsteksten. Målet for oversettelsen har altså betydning for hvilken ekvivalens man leger mest vekt på, og går man for en dynamisk ekvivalens, må man ofre en del formelle krav(Nida.2004:166). Det er best å benytte den dynamiske ekvivalensen, for å oppnå samme effekt i de to tekstene: “An easy and natural style in translation, despite the

extreme difficulties of producing it(...) is nevertheless essential to producing in the receptor a response similar to that of the original receptors”(Nida.2004:160). Dette har jeg også vært opptatt av i oversettelsen av *Lupetta*. Jeg har forsøkt å oppnå den samme effekten i oversettelsen, som i originalen, og derfor ikke lagt vekt på å formidle utgangsteksten språklige oppbygning og ordbruk i seg selv, men heller hvordan jeg kan overføre den språklige stilen eller effekten av et ordspill til norsk.

En av Nidas kritikere, Lawrence Venuti, har et annet syn på hva en oversetter burde strebe etter. I sitt verk *The translator's invisibility*, er Venuti kritisk til det han mener er den hjemliggjørende strategien engelske oversettere bruker. Opphavet til denne tendensen mener han er Nidas dynamiske ekvivalens, og streben etter “naturalness of expression”.(Venuti.2008:16) Venuti kommer med to ulike oversettelsesstrategier han kaller *domestication* og *foreignization*,(Munday.2006:146). *Domestication* er når man oversetter til et flytende og idiomatisk riktig målspåk, som da fjerner det fremmede ved utgangsteksten. *Foreignization* er når man i oversettelse forsøker å overføre de lingvistiske og kulturelle forskjellene i utgangsteksten(Munday.2006:146). I motsetning til Nida, som mener at det er ved dynamisk ekvivalens at man som oftest får best fram utgangsteksten, mener Venuti at det er *foreignization* som yter utgangsteksten mest rettferdighet. Men Venutis termer må ikke sammenblandes med Nidas dynamiske og formelle ekvivalens:

“The terms “domestication” and “foreignization” indicate fundamentally ethical attitudes towards a foreign text and culture, ethical effects produced by the choice of a text for translation and by the strategy devised to translate it, whereas terms like “fluency” and “resistancy” indicate fundamentally discursive features of translation strategies in relation to the reader’s cognitive processing”(Venuti.2008:19)

Venutis termer dreier seg altså om den etiske siden av oversettelsesarbeidet, og er en kritikk av den anglo-amerikanske oversettelseskulturen (Munday.2006:146). Hvor hvilke bøker som blir plukket ut til utgivelse og oversatt, blir bestemt av hvor enkel den kan passe inn i den engelskspråklige kulturen. Det vil si at det er bøker som passer inn i områdets egne litterære kanon og kultur, og enkelt lar seg overføre til et idiomatisk korrekt engelsk, som blir plukket ut(Munday.2006:147). I sammenhengen med min oversettelse, er dette et interessant poeng, da mitt valg av tekst til oversettelse også kan sees på som *domestication*. *Lupetta* har flere europeiske referanser enn spesifikt russiske, og en historie som man absolutt kan kjenne seg igjen i utenfor Russland. Min videre oversettelsesstrategi med å oversette til et naturlig spåk i stedet for å fokusere på utgangstekstens lingvistiske finurligheter, skriver seg videre inn i *domestication*. Dette vil komme fremme videre i oppgaven, hvor jeg vil konsentrere meg om

tre områder, som jeg har jobbet mye med i oversettelsen. Det første og mest omfattende er hvordan jeg har forholdt meg til elementer av intertekstualitet i oversettelsen, det andre handler om ordspill og andre elementer, som ikke automatisk lar seg overføre til norsk, det tredje dreier seg om strategi i forhold til valg av ord, som ofte dukker opp i utgangsteksten.

3. Intertekstualitet

Lupetta er, som tidligere nevnt i oppgaven, en roman, som er full av allusjoner til andre verk. Det dukker opp sitater fra Bibelen og europeisk filosofi, lengre utdrag fra Luther blir sitert, og russiske barnerim blir nevnt. Videre i kapitlet har jeg konsentrert meg om åpenbare sitater fra andre verker, og det er i denne betydningen intertekstualitet blir brukt.

Det at *Lupetta* inneholder flest sitater fra en felleseuropeisk tradisjon, gjør arbeidet med intertekstualitet enklere, sidene jeg kan forvente meg at dette er kjent for leserne fra før. Likevel må jeg vurdere hvordan de best blir gjenkjent på norsk, og hvordan jeg kan oppnå den samme reaksjonen i leserne. Allusjoner og sitater fra russiske verk og kultur finnes selvfølgelig også i romanen, og med disse følger andre valg enn de man har med det som forutsettes kjent fra før. Derfor har jeg delt opp kapitlet i to deler, hvor jeg diskuterer de to typene av intertekstualitet hver for seg, siden dette dreier seg om to ulike tilnærminger.

3.1 Intertekstualitet som jeg oppfatter kjent for leseren fra før:

I denne kategorien finner vi Bibel-referanser og andre sitater og referanser til europeisk filosofihistorie. Dette er verker og navn som tilhører en felles europeisk kultur, og som derfor burde være like kjente for norske lesere, som for russiske. Det er derfor ikke nødvendig å komme med noen forklaring eller forsøke å sette det inn i en norsk virkelighet. Valget har stått mellom å finne eksisterende norske oversettelser på de kjente tekstene, eller å oversette direkte fra russisk. Jeg har valgt å benytte meg av begge varianter. I utgangspunktet synes jeg det beste er å benytte seg av eksisterende oversettelser, da det er denne metoden som er brukt i utgangsteksten. Men hvis den eksisterende norske oversettelsen benytter seg av en annen oversettelsesstrategi enn den som blir brukt i utgangsteksten, har jeg valgt å oversette teksten direkte fra russisk selv.

Når det gjelder allusjoner og sitater fra Bibelen, er det klart at det gir en likere respons hos leserne hvis jeg benytter meg av norske bibeloversettelser, enn om jeg oversetter den russiske teksten selv. Når det dreier seg om en så kjent tekst som Bibelen, burde man også

reflektere over hvilken bibeloversettelse man benytter seg av. Bibelen har blitt oversatt mange ganger til forskjellige tider, anledninger og bruksmål (Lomheim.1989:72). Jeg har valgt å benytte meg av den Bibel-oversettelsen som ligger ute på www.bibelen.no, da utdragene som er brukt i *Lupetta*, var å finne på en tilsvarende russisk nettside: www.bible.ru. Et eksempel er et lengre utdrag fra Johannes åpenbaring:

Eksempel 1:

И я видел, что Хирург поставил первый из шести катетеров, и я услышал одно из четырех животных, говорящее как бы громовым голосом: иди и смотри. (Vadimov.2005:31)

Og jeg så Kirurgen sette det første av de seks kateterene, og jeg hørte en av de fire skapningene rope med røst som et tordenbrak: «Kom!» (min oversettelse)

Her er handlingen i utdraget byttet ut med det som skjer på sykehuset, og det blir derfor en del av bokas handling, selv om det ikke er mange ord som er blitt byttet ut med det som står i Bibelen. Lammet er for eksempel blitt til Kirurgen, og rytterne er byttet ut med cellegiftspreparater.

Også med sitater eller termer fra den europeiske filosofihistorie har jeg benyttet meg av den samme strategien for å formidle intertekstualitet. Det nytter for eksempel ikke å oversette den russiske oversettelsen av det latinske Spinoza-sitatet: *sub specie aeternitatis*, fra russisk. For at det skal bli gjenkjent som et Spinoza-sitat må jeg finne den norske oversettelsen:

Eksempel 2:

Я ничуть не удивлюсь, если с точки зрения вечности дурацкий кроссворд перевесит на чаше весов и слова, и музыку, и все священные книги вместе взятые. (Vadimov.2005:159)

*Jeg vil slett ikke bli forbauset, hvis de tåpelige kryssordene, **under evighetens synsvinkel**, veier tyngre på vektskåla enn både ord, musikk og hellige bøker til sammen.* (Min oversettelse)

Det russiske *с точки зрения вечности* kunne like gjerne ha blitt oversatt med *fra evighetens synspunkt* eller liknende, hvis det ikke hadde vært et poeng å bevare allusjonen i oversettelsen.

Det har også vært tilfeller hvor jeg har valgt å ikke benytte meg av eksisterende norske oversettelser av de siterte verkene i romanen. Det dreier seg om lange Luther-sitater, som

Kovalev leser opp for hovedpersonen på side 176 i romanen. Sitatene er fra “Om den trellbundne vilje” og “Den store Galaterbrevskommentaren», som begge finnes på norsk i Martin Luthers *Verker i utvalg* ved Inge Lønning og Tarald Rasmussen (Luther.1983). Problemet med å sette inn den norske oversettelsen i dette tilfellet, er at den følger en annen oversettelsesstrategi enn det den russiske oversettelsen gjør. Jeg har derfor valgt å direkte oversette den russiske oversettelsen, som er brukt i romanen, i stedet for å benytte meg av den eksisterende norske oversettelsen:

Eksempel 3:

Vadimovs tekst:

Потеряв учение об оправдании, мы теряем абсолютно всё. Благодать – это прощение грехов, радость, мир, спокойная совесть. Но мир невозможен, пока не прощен грех, потому что Закон обвиняет и устрашает совесть грехом. И грех, ощущаемый сердцем, не может быть устранен ни паломничествами, ни бдениями, ни трудами, ни усилиями, ни обетами, ни любыми другими делами – фактически, грех увеличивается делами. Чем больше мы потеем, стараясь освободиться от греха, тем хуже становимся. Ибо нет другого средства уничтожения греха, кроме благодати...(Vadimov.2005:176)

Norsk oversettelse fra 1983:

Dersom artikkelen om rettferdiggjørelse blir liggende død, ligger alt dødt. Nåden syndenes forlatelse, Fred en glad og rolig samvittighet. Fred kan en aldri få uten at synden er tilgitt. For loven anklager og skrekkslår samvittigheten på grunn av synden, og den synden samvittigheten kjenner, lar seg ikke fjerne ved valfartsreiser, våkenattsgudstjenester, ekstrainsats, anstrengelser, faste – kort sagt: ved noen gjerninger – nei den øker snarere på den måten. Jo mer vi sliter og svetter for å få fjernet synden, desto verre blir tilstanden. Den lar seg nemlig utelukkende fjerne ved nåden og ikke på noen annen vis(Luther.1983:141)

Min oversettelse:

Når vi mister læren om rettferdiggjørelse så mister vi absolutt alt. Nåde er syndenes forlatelse, glede, fred og rolig samvittighet. Men fred er umulig uten at synden er tilgitt, fordi Loven anklager og avskrekker samvittigheten med synden. Og synden, som hjertet kjenner, kan ikke fjernes verken ved pilgrimsferder, nattevåkinger, arbeid, krefter, løfter, eller noen andre gjerninger- faktisk øker den ved slike gjerninger. Jo mer vi sliter og forsøker å frigjøre oss fra synden, desto verre blir vi. For det finnes ingen annen måte å undertrykke synden på, enn ved nåde..(Min oversettelse)

Her ser vi at den eksisterende norske oversettelse av teksten er mer tunglest, enn det min oversettelse, som er en relativt ordrett oversettelse av den russiske teksten, er. Den norske oversettelsen av Luther-tekstene ligger tettere opp til den opprinnelige tyske ordbruken og

syntaksen, enn det den russiske oversettelsen gjør. Når utgangsteksten har et lettfattelig russisk, burde målteksten også ha et lettfattelig norsk, og derfor har jeg valgt å ikke forholde meg til den eksisterende norske oversettelsen. En fare ved dette, er at det opprinnelige innholdet i Luthers tekst kan bli forvrengt og upresist. I dette tilfellet har jeg vurdert utgangstekstens språk som viktigere å overføre enn Luthers opprinnelige form og mening.

Selv om alle eksemplene ovenfor var av intertekstuelle elementer, som man forventet kjent for norske lesere, ser vi at jeg likevel har benyttet meg av to ulike strategier. Mens jeg kan tenke meg at bibelallusjoner ville ha blitt gjenkjent selv om jeg ikke forholdt meg til norske oversettelser av Bibelen, tror jeg Spinoza-sitatet vanskelig ville ha blitt gjenkjent i en annen formulering. Siden Luther blir nevnt i teksten som opphavsmann, har det ikke vært gjenkjennelsen som har vært problemet i dette tilfellet, men heller ønsket om at sitatene skulle være skrevet i et like lettfattelig språk som i utgangsteksten.

3.2 Intertekstualitet, som ikke nødvendigvis er kjent for leseren:

I dette avsnittet skal jeg ta for meg intertekstuelle elementer, som henviser til den russiske litteraturen. Dette er et område som ikke nødvendigvis, og antakeligvis ikke, er kjent for leserne av den norske oversettelsen. Derfor vil jeg benytte meg av andre strategier enn det som var naturlig å gjøre med gjenkjennelig intertekstualitet. I Denisovas bok *V mire interteksta: Jazyk, pamjat', perevod*, blir det listet opp fire punkter på hvordan intertekstualitet kan overføres i oversettelse:

- 1) средствами принимающей лингвокультуры, т.е. путем поиска творческого эквивалента.*
 - 2) путем обращения к сложившемуся в рамках принимающей культуры переводческому канону*
 - 3) комментарием, остающимся при этом «чуждым» для переводного текста элементом.*
 - 4) «дословно» и без комментария, с потерей «интертекстуальности» и переходом в тексте перевода в нейтральный пласт. (Denisova.2003:259)*
- 1: ved å finne en tilnærmet ekvivalent innenfor mottakerspråkets kultur*
 - 2: ved å plassere den i mottakerkulturens oversatte kanon.*
 - 3: ved en kommentar, som da gjør det til et “fremmed” element i den oversatte teksten.*
 - 4: “ordrett” og uten noen kommentar, som gjør at “intertekstualiteten” blir tapt og gjør den om til nøytral tekst i oversettelsen. (min oversettelse).*

Videre i kapittelet vil jeg plassere mine strategivalg for oversettelse av ukjente intertekstuelle elementer inn i disse kategoriene:

1:

Det første punktet handler om hjemliggjøring av teksten. Hjemliggjøringsstrategien har jeg benyttet meg av om verket eller teksten det vises til er ukjent i målkulturen, er viktig for å forstå meningen, og jeg har funnet en ekvivalent i målkulturen. Jeg har ikke benyttet meg mye av denne strategien, men et eksempel er når Lupettas forhold til sine venninner blir beskrevet med et kjent russisk barnerim, og jeg oversetter det med annet kjent barnerim på norsk:

Eksempel 4:

*Странно, но у Лупетты практически не было близких друзей. Нет, она, разумеется, общалась с девочками из института, да и с школьными подружками сохранились приятельские отношения. Но детский стишок «**Мы с Тamarой ходим парой, мы с Тamarой санитары**» был написан явно не про нее. (Vadimov.2005:34)*

*Det var merkelig, men Lupetta hadde omtrent ikke nære venner. Joda, hun snakket selvfølgelig med jentene på universitetet, og med skolevenninner hadde hun også bevart vennskapsbånd. Men barnerimet “**Tuppen og Lillemor**” var åpenbart ikke myntet på henne. (Min oversettelse)*

Her har jeg byttet ut et russisk barnerim om forholdet mellom to venninner med diktet og sangen “Tuppen og Lillemor”, som jeg antar er kjent for de fleste. Jeg valgte denne strategien, fordi henvisningen til et kjent norsk dikt (som forøvrig er oversatt fra engelsk) er mer virkningsfullt, enn å beholde den russiske tittelen, fordi man da forstår sammenlikningen som blir gjort. For øvrig betyr jo uttrykket “Tuppen og Lillemor” at noen som har vært perlevenner er blitt uvenner, noe som ikke er tilfelle i den russiske teksten. Men siden Lupettas forhold til sine venninner blir forklart utover sammenlikningen med barnerimet, vurderte jeg det som forståelig at det er snakk om et tett bestevenninneforhold og ikke om uvennskap. Tuppen og Lillemor skværer jo opp mot slutten av sangen også.

2:

Når det gjelder sitater og allusjoner til dikteren Gogol, som flere steder har dukket opp i teksten, har jeg latt sitatene stå, uten noe mer forklaringer enn i utgangsteksten, da jeg mener en så kjent russisk forfatter bør forutsettes kjent for leserne. Derfor har jeg også benyttet meg av samme strategi, som det jeg gjorde med allusjoner jeg antok var kjent for leserne: Jeg har benyttet meg av allerede oversatte varianter av de gjeldende sitatene:

Eksempel 5:

*И если бы мне еще сказали, что длинноносый классик, написавший 165 лет назад, что **тут вы встретите тысячу непостижимых характеров и явлений**, тоже был знаком с персонажем в рваном пальто, я бы поверил и в это(Vadimov.2005:59)*

*Og hvis jeg i tillegg ble fortalt at klassikeren med den lange nesa, som for 165 år siden skrev, at **her møter man på de ufatteligste vesener**, også kjente til personen i den fillete frakken, så ville jeg ha trodd på det også.(Min oversettelse)*

I dette eksemplet har forfatteren dessuten lagt såpass mange hint i teksten om hvem denne forfatteren er, at jeg ikke ser behovet for noen videre utdyping. Det oversatte sitatet er hentet fra Marit Bjerkengs oversettelse av “ Nevskij Prospekt” i *Petersburgnoveller*.

3:

Strategipunkt nummer tre har jeg ikke benyttet meg av en eneste gang i oversettelsen. Dette er delvis bevisst fra min side, da jeg i situasjoner hvor en fotnote for å forklare intertekstualitet i utgangsteksten hadde vært passende, heller har benyttet meg av strategi nummer fire og slik mistet det intertekstuelle nivået i oversettelsen. Delvis har dette også sammenheng med at romanen skriver seg såpass godt inn i en europeisk kontekst, som er forståelig og ikke har behov for noen forklarende fotnoter. De stedene i oversettelsen som mister allusjonene og sitater fra andre verker, mister jo et nivå og bli flatet ut, men vesentlige poeng i romanen har ikke forsvunnet med denne utflatingen.

4:

Siden jeg har valgt å ikke benytte meg av fotnoter i oversettelsen av *Lupetta*, har jeg også mistet det intertekstuelle laget flere steder i oversettelsen. Det dreier seg om sitater og allusjoner til verker, som jeg ikke forutsatte kjent for leserne, og som jeg heller ikke valgte å hjemliggjøre. De har blitt oversatt tilnærmet slik som de står i utgangsteksten, og dermed mistet det intertekstuelle elementet i oversettelsen. Et eksempel er denne setningen:

Eksempel 6:

Не скрою, ты оказалась настоящей мастерицей, поцеловала меня так, что свет померк перед глазами, в зобу дыханье сперло, а весь белый и пушистый мир в мгновение ока ежовой рукавицей вывернулся на изнанку(Vadimov.2005:15).

Og jeg skal ikke nekte for at du var meget begavet, og kysset meg slik at det svartnet for øynene på meg, pusten låste seg i strupen og hele den hvite og lodne verden ble på et blunk snudd om på vrangen til en naglehanske (Min oversettelse).

I denne setningen gjemmer det seg flere allusjoner og stående uttrykk, som ikke er kommet med i den norske oversettelsen. Det som kan forekomme merkelig på norsk, er altså merkelig av en grunn på russisk, fordi det er et fast uttrykk eller sitat fra annet verk. *В зобу дыханье сперло* er et bevinget ord, som stammer fra Krylovs fabel “Kråka og reven”. *Белый и пушистый* er også en kjent ordsammensetning, men her tror jeg at *hvit og lodden*, som jeg har oversatt med, er like vanlig på norsk. Neste allusjon er *ежовой рукавицей*, som blir brukt i uttrykket *держать ежовой рукавицей*, som betyr å holde noen i stramme tøyler (Berkov.2002). Men i denne setningen er det først og fremst det bokstavelige som er det viktige, bildet av en behagelig verden som blir vendt om til et sant helvete. Ved å benytte seg av faste uttrykk og bevingede ord og så vri om på dem for å beskrive noe annet, blir setningen langt mer elegant, enn om det virker som om ordene bare er tilfeldig valgt. Likevel syntes jeg det var viktigere å oversette de bildene forfatteren bruker, enn å få fram det lekne språket i setningen ved fotnote.

Vi ser at jeg har brukt tre av de fire måtene Denisova mener man kan forholde seg til intertekstualitet i oversettelse. Her ser vi at jeg i møte med intertekstualitet som må oppfattes fremmed for målkulturen, enten velger å fornorske, som i tilfellet med “Tuppen og Lillemor”, eller ignorere, og slik mister et nivå som det utgangsteksten har. Men som da “sparer” leserene for å forholde seg til en kultur og fenomener de ikke kjenner. Som tidligere nevnt, er *Lupetta* en roman som relativt greit lar seg oversette for norske lesere, og at mitt valg av den teksten i seg selv kan kalles *domestication*. Derfor så jeg det som naturlig å fortsette denne strategien også på de forutsatte ukjente intertekstuelle elementene.

4. Ordspill

“Ordspel er i i det heile alle omsetjarars skrekk” (Lomheim.1989:87). I dette kapitlet har jeg plukket ut to ulike ordspill-situasjoner, som jeg har tenkt mye på og ble nødt til å løse på en eller annen måte. Jeg har forsøkt å oppnå den samme effekten av ordspillet i oversettelsen som i utgangsteksten, det vil si at jeg har forsøkt å oppnå dynamisk ekvivalens med utgangsteksten, heller enn å formidle hva som faktisk står skrevet i utgangsteksten. Men i tilfeller med ordspill og andre språklige særegenheter, er ikke dette alltid enkelt å få til. Siden

oversettelse av ordspill handler mye om kreativitet, og hva oversetteren kommer på i hvert enkelt tilfelle, vil jeg videre i kapittelet vise forskjellige løsninger jeg har kommet opp med, for å vise hvordan jeg har reflektert rundt arbeidet med ordspill i oversettelsen. Det vil komme fram her at man ikke alltid kommer opp med optimale løsninger, og at manglende kreativiteten derfor kan sette en stopper for oppnåelse av valgt strategi.

4.1 Kryssordløseren:

I dette eksempelet dreier det seg om ordspill med den doble betydningen av ordet *яйца*, som betyr egg, men som også er et vulgært ord for testikler. Problemet oppstår når den vulgære Georgij Petrovitsj vrir kryssordløserens uskyldige egg-spørsmål over til å bli en grisetse kommentar:

Eksempel 1:

Кроссвордист казался настолько погруженным в себя, что когда он неожиданно высоким голосом проблеял: «Приспособление для проверки яиц, семь букв, никто не помнит?», палата дружно вздрогнула. Ответа не последовало, и только спустя несколько минут Георгий Петрович пробурчал: «П...да. Когда мои яйца перестали реагировать на нее после третьей химии, я сразу понял, дело – швах». Кроссвордист прищурил коростяные глаза и внимательно посмотрел на соседа: «Во-первых, в этом слове пять букв, а не семь, во-вторых, матерные слова в кроссворды не включают, а, в-третьих, я уже нашел ответ – овоскоп».(Vadimov.2005:149)

Jeg forsøkte å oversette så ordrett som mulig, for å se om det kanskje kunne fungere:

Min oversettelse nr. 1:

*Kryssordløseren virket så hensunken i egne tanker, at da han uventet og med høy stemme brekte: “Redskap for å sjekke egg, syv bokstaver, noen som vet?” Skvatt alle på rommet til. Ingen svarte, først etter noen minutter mumlet Georgij Petrovitsj: «Fitte. Da **egga** mine sluttet å reagere på det etter den tredje cellegiftkuren, skjønte jeg straks at det var et dårlig tegn.” Kryssordløseren knep igjen de skorpete øynene sine og så oppmerksomt på naboen. «For det første har det ordet fem bokstaver, og ikke **syv**, for det andre brukes ikke vulgære ord i kryssord, for det tredje har jeg alt funnet svaret: **Ovoscop**.”(Min oversettelse)*

Først var jeg egentlig ganske fornøyd med resultatet. Her har jeg oversatt det som står i utgangsteksten, og ordspillet med egg/ testikler tenkte jeg kunne fungere på norsk også. Selvfølgelig ikke så åpenbart som på russisk, men hva ellers kan “egga” være på en mannskropp?

Etter litt mer undersøkning viste det seg imidlertid at denne varianten ikke fungerte så bra som det jeg først hadde trodd. For det første viste det seg at det flotte latinske ordet “ovoscop”, på norsk heter “eggtester”. Noe som gjør spørsmålet mye enklere, og dermed kryssordløseren mindre avansert enn det han er i originalen. Dessuten viste det seg i en uoffisiell utspørring, som jeg foretok, at mange ikke koplet sammenhengen egg/testikler. Det ble veldig forvirrende, siden egg er noe man forbinder med kvinner, og eggstokker. I denne sammenhengen var det derfor langt ifra klart hva det var snakk om. Avsnittet jeg først trodde ville fungere, viste seg å være skrevet på ukorrekt norsk, og inneholdt et ordspill som ikke fungerte. Det ble dermed klart at det var hensiktsmessig å bytte ut egga med noe norske lesere kunne forbinde med testikler, valget falt på nøtter:

Min oversettelse nr. 2:

*Kryssordløseren virket så hensunken i egne tanker, at da han uventet og med høy stemme brekte: Redskap **til å knekke nøtter**, **tolv** bokstaver, noen som vet? Skvatt alle på rommet til. Ingen svarte, først etter noen minutter mumlet Georgij Petrovitsj: «Fitte. Da **nøttene** mine sluttet å reagere på det etter den tredje cellegiftkuren, skjønte jeg straks at det var et dårlig tegn.» Kryssordløseren knep igjen de skorpete øynene sine og så oppmerksomt på naboen. «For det første har det ordet fem bokstaver, og ikke **tolv**, for det andre brukes ikke vulgære ord i kryssord, for det tredje har jeg alt funnet svaret: **Nøtteknekker**.» (Min oversettelse)*

I dette avsnittet blir nok ordspillet forstått mer spontant av de norske leserne. Svaret på spørsmålet er ikke lenger latinskklingende og avansert, man kan nærmest lese det av i spørsmålet. Dette har redusert kryssordløserens avanserte kryssordblad til et barnekryssord, som man finner i Donald-blader. Ordspillet vil nok bli oppfattet i dette eksempelet, men løsningsordets vanskelighetsgrad har endret seg. Jeg forsøkte derfor å oppnå den samme vanskelighetsgraden på kryssordet i oversettelsen:

Min oversettelse nr.3:

*Kryssordløseren virket så hensunken i egne tanker, at da han uventet og med høy stemme brekte: “Redskap **til å knekke nøtter**, **seks** bokstaver, noen som vet?”, skvatt alle på rommet til. Ingen svarte, først etter noen minutter mumlet Georgij Petrovitsj: «Fitte. Da **nøttene** mine sluttet å reagere på det etter den tredje cellegiftkuren, skjønte jeg straks at det var et dårlig tegn.» Kryssordløseren knep igjen de skorpete øynene sine og så oppmerksomt på naboen. «For det første har det ordet fem bokstaver, og ikke **seks**, for det andre brukes ikke vulgære ord i kryssord, for det tredje har jeg alt funnet svaret: **Cortex**.”*

I denne varianten har jeg beholdt nøttene for å sikre ordspillet, men løsningsordet har jeg latt bli det latinske ordet for hjernebarken, og slik beholdt et latinsk og avansert løsningsord som i

originalen. På sett og vis er ekvivalensen opprettholdt på begge punkter her, men ordspillet med nøtter har fått enda et nivå, da det verken i Georgij Petrovitsjs forslag eller i kryssordløserens korrekte svar er snakk om de nøttene man umiddelbart ser for seg og skulle tro man skulle fram til. Her blir altså ordspillet mer avansert enn i originalen, og slike spørsmål blir antakelig ikke stilt i kryssordblader. Likevel har jeg valgt dette eksemplet i oversettelsen, da det er det nærmeste jeg kom en dynamisk ekvivalens med utgangsteksten.

4.2 Дамские палчики

I dette eksempelet er det snakk om en skrivefeil av det russiske ordet *пальчики*, fingre, som blir skrevet uten det bløte tegnet. Det er kanskje ikke et ordspill i tradisjonell forstand, men er like fullt et fenomen, som ikke enkelt lar seg oversette, og som oversetteren må finne en løsning på:

Eksempel 2:

Представляешь, ходила по рынку, выбирала, и тут, смотрю, большая такая табличка ДАМСКИЕ ПАЛЧИКИ, без мякого знака, как будто с акцентом написано. (Vadimov.2005:208)

I og med at det latinske alfabetet ikke har en slik lydløs bokstav, har en ord-for-ord oversettelse i dette tilfellet vært uaktuell, da jeg forsøker å oppnå en dynamisk ekvivalens med utgangsteksten. Derfor har jeg heller forsøkt å finne fram til liknende bakverk, skrevet med feil, som er vanlig hos fremmedspråklige:

Min oversettelse nr. 1:

Vet du, jeg gikk rundt på markedet, tittet litt, og der ser jeg en stor plakat "VERDENS BESTE BÅLLER", med "å", som om det var skrevet med utenlandsk aksent.

Her er det også bare en bokstav som er skrevet feil, men dette er ikke skrevet med utenlandsk aksent. Det er en typisk skrivefeil, som jo kan være begått av en fremmedspråklig, men også av en morsmålsbruker som er dårlig i rettskriving. Jeg forsøkte å finne fram til en språkfeil, som er typisk hos fremmedspråklige:

Min oversettelse nr. 2:

Vet du, jeg gikk rundt på markedet, tittet litt, og der ser jeg en stor plakat "GODE KJEKSER", med flertallsform, som om det var skrevet med utenlandsk aksent.

Her fokuserte jeg på den typiske feilen det er å bruke vanlig flertallsform på ord som ikke har det. En vanlig feil, man iblant ser, men heller ikke denne varianten formidler den utenlandske aksenten i skrift. Jeg synes likevel den er bedre enn det første forsøket, da dette er en feil, som er mindre sannsynlig at morsmålsbrukere vil gjøre.

Min oversettelse nr. 3:

*Vet du, jeg gikk rundt på markedet, tittet litt, og der ser jeg en stor plakat **“GODE SJEKS”**, med “sj”, som om det var skrevet med utenlandsk aksent.*

Som i utgangsteksten ser vi også her at det er lyden som fremmedspråklige ofte sliter med som er skrevet feil. I dag er det for så vidt også en utbredt feil hos unge mennesker som har norsk som morsmål, noe den bløte l'en ikke er på russisk. Likevel har jeg vurdert dette til å være den mest dynamisk ekvivalente oversettelsen, fordi den bedre får fram at det er en skrivefeil, som skyldes talefeil, og det er jo det som er poenget i utgangsteksten.

En hensikt med dette kapittelet var å vise at å oppnå fullstendig dynamisk ekvivalens, som jo er å oppnå den samme reaksjonen hos leseren i utgangstekst og måltekst, kan ha å gjøre med fantasi og muligheter, og derfor kan være umulig å oppnå i tilfeller med ordspill. At man ikke klarer å oppfylle ekvivalens på alle nivåer er noe en oversetter må leve med (Lomheim.1989:87).

5. Ordvalg

Flere ganger har jeg naturlig nok hatt problemer med å velge hva jeg skal kalle et fenomen eller en gjenstand på norsk. Dette har særlig vært problematisk hvis det dreier seg om et ord som har en mye klarere og definert betydning på russisk enn det det har på norsk. Valget står mellom å velge en formell eller dynamisk ekvivalens på ordet. Det vil si om jeg skal oversette ordet med et tilsvarende ord på norsk, og beholde den samme frekvensen i oversettelsen, eller forholde meg til målkulturen, og vurdere hva som er blir det riktige ordet å oversette det til i de ulike sammenhengene. Jeg vil videre i kapitlet vise to ulike løsninger representert ved ordene *палата* og *капельница*.

5.1 Палата:

Et av ordene jeg har strevd med å oversette var *палата*. Dette er et innarbeidet russisk ord for pasientrom/sykesal, som er et rom på et sykehus med flere senger. Et like utbredt ord for dette finnes imidlertid ikke på norsk. I Berkovs store ordbok er det foreslått sykestue

(Berkov.2002). Men det forekommer meg at det passer dårlig, fordi jeg forbinder det med distriktssykehus og ikke noe som man kan tenke seg å finne i St. Petersburg. Da jeg slo ordet opp i RuN- korpuset, fant jeg at *палата* har blitt oversatt som både *avdeling*, *post*, *sykesal* og også bare *sal* ved ett tilfelle. I de fleste tilfellene ble *палата* oversatt med *avdeling*. I min tekst er dette derimot et dårlig valg, da ordet *отделение* blir brukt i betydningen *avdeling*, og *палата* nettopp betegner inne på rommet, der hovedpersonen bruker det meste av tiden sin.

Hva man på norsk kaller det som på russisk er *палата*, avhenger altså av størrelsen på rommet og hvem det er som snakker. Siden ordet *палата* går igjen i flere ulike sammenhenger og blir ytret av ulike personer i romanen, har jeg valgt å oversette *палата* med det man kan se for seg vil være det naturlige for taleren å si på norsk, altså tilpasse det til situasjonen. Det vil si at jeg har forsøkt å oppnå dynamisk ekvivalens.

Jeg forhørte meg med bekjente innen helsesektoren, som kunne melde at det var pasientværelse eller pasientrom som stort sett ble brukt om denne typen rom på norsk. Derfor bestemte jeg for å bruke pasientværelse i en mer generell og offisiell sammenheng. Rom har jeg brukt, hvis det er hovedpersonen eller noen andre på sykehuset som sier det, da jeg ser for meg at det i en slik sammenheng er mer naturlig å bare si rommet. Forskjellen her er selvfølgelig glidende og kan diskuteres.

Eksempel 1:

*Судя по тому, что в **палату** заходила Оленька, она ему сделала укол. (Vadimov. 2005:111)*

*Siden Olenka kom inn på **rommet**, gikk jeg ut ifra at hun hadde gitt ham en sprøyte. (Min oversettelse)*

Her er det hovedpersonen som bemerker at noen er inne på rommet han ligger på, så det ble naturlig å bare bruke rom i dette tilfellet.

Eksempel 2:

*Вообще-то кошек в **палату** пускать нельзя. (Vadimov. 2005:322)*

*Det er uansett ikke lov til å slippe katter inn på **pasientværelsene**. (Min oversettelse)*

Her er det klart at det er et generelt utsagn, mulig et sitat fra sykehusreglene, og det var derfor naturlig å bruke det ordet de som jobber på sykehus kunne sagt.

Eksempel 3:

*Здрасьте... простите, а в этой **палате**... Ой, вот ты где! (Vadimov. 2005:207)*

*Hei.. Unnskyld, er dette **pasientværelse**.. Næh, der er du jo! (Min oversettelse)*

Her er det noen som forsøker å henvende seg med et spørsmål, hvor jeg ser for meg man ville forsøke å ta i bruk et litt offisielt språk (selv om vedkommende ikke er sykehuspersonell).

Eksempel 4:

*Я понимаю, что вазы в **палате** нет, но хоть что-то должно найтись?*
(Vadimov.2005:207)

*Jeg skjønner at dere ikke har noen vase på **rommet**, men et eller annet må da kunne brukes?* (Min oversettelse)

Her er tonen mer familiær og henvendt til en nær bekjent, noe som gjorde at jeg gikk for det mer familiære rommet.

5.2 Капельница

Mens jeg med *палата* vurderte det til at det like gjerne kunne oversettes til mer enn ett ord på norsk, har jeg vagt en annen strategi når det gjelder *капельница*. Grunnen til det er at jeg her har å gjøre med et mer spesifikt ord, som ikke er helt dagligdags, men som blir det for en kreftpasient på et sykehus. Det russiske ordet *капельница* er et hunkjønnsord, som gjør at man lett kan lese det som trofaste venninner eller kjæreste. Å overføre dette til norsk er ikke like lett. Drypposer, intravenøser, IV-stativ, intravenøsstativ, drypp, dryppstativ, er alle mulige navn på dette. Det er dessuten vanlig å bare omtale innholdet i posene på sykehus. I Berkov finner vi dryppflaske og intravenøsstativ (Berkov.2002). I RuN-korpuset fikk jeg naturlig nok ingen treff. Det ordet som går igjen og kanskje er det mest brukte ordet i hele romanen, har altså ingen åpenbar ekvivalent på norsk. Hvis jeg skal bruke samme strategi som jeg brukte med *палата*, å sette meg inn i hva man mest sannsynlig ville ha sagt på norsk i hvert tilfelle, måtte jeg bare ha nevnt innholdet i posene, da jeg har blitt fortalt at dette er det vanligste på norske sykehus. Men dette står det ikke noe om i teksten, så det ville i så fall ha blitt et vanskelig prosjekt. Når det er snakk om et så sentralt ord som det *капельница* er i romanen, må man være forsiktig med å hviske det bort. Lomheim peker også på dette, og mener en litterær oversetter må tenke på ordvariasjonen, og at symbolske nøkkelord i teksten bør opptre like ofte i oversettelsen som i originalen (Lomheim.1989:131). Dette har jeg tenkt på, da jeg skulle velge oversettelsesstrategi for *капельница*. Selv om IV-stativ og intravenøser er det man stort sett kaller denne innretningen på sykehus ifølge mine sykehuskilder, er drypp en bedre oversettelse av det russiske *капельница*. Da får man overført betydningen av ordet, siden *капель* betyr dråpe. Jeg veksler altså på å bruke dryppstativ og dryppflasker, og et sted også bare drypp, slik at forekomsten av ord med drypp i hvert fall blir like stor i

original og oversettelse. Først gikk jeg for ordet drypposer, men så får jeg inntrykk av at det nettopp er glassflasker, og ikke poser som henger på stativene i romanen, og da blir det likevel mer presist med dryppflasker. Dryppflasker er også det som er foreslått i Berkovs ordbok(Berkov.2002).

Eksempel 5:

*Ее **капельница** намного легче моей, потому что к ней подвешены не три банки, а одна.(Vadimov. 2005:245)*

***Dryppstativet** hennes er mye lettere enn mitt, for hun har ikke tre **flasker** hengende, men bare en.(Min oversettelse)*

Her var det naturlig å benytte seg av *dryppstativ*, da det ikke er direkte snakk om flaskene her, men innretningen generelt.

Eksempel 6:

*Не обращая внимания на текущие вразнобой **капельницы**, он сосредоточено хмурился, слюнявя обгрызенный карандаш, и бормотал что-то неразборчивое (Vadimov. 2005:149)*

*Uten å bry seg om **dryppflaskenes** tilfeldige drypping, rynket han konsentrert pannen og vætet en liten blyantbit, og mumlet ett eller annet uforståelig(Min oversettelse)*

Her har jeg brukt dryppflaskene, da det nettopp er flaskene det er snakk om i dette eksemplet.

Vi ser at jeg har benyttet meg av to ulike strategier på de to ordene *капельница* og *палама*. Strategien har blitt valgt ut i fra hvor viktig jeg har vurdert ordet for å være i teksten. I tilfellet med *палама* ble det ikke vurdert som viktig for teksten i sin helhet at frekvensen av ordet var det samme i utgangstekst og måltekst, og jeg har derfor oversatt ordet i henhold til hva jeg tror ville vært det mest naturlige på norsk. Jeg har derfor vært mest opptatt av å oppnå en dynamisk ekvivalens. Når det gjelder *капельница* har jeg vært opptatt av å bevare forekomsten av ordet i oversettelsen, da jeg synes dette ordet har en viktigere plass i romanen, som også burde gjenspeiles i oversettelsen. Her ligger valget mitt altså nærmere en formell ekvivalens, der det som står i utgangsteksten har vært viktigere å få fram, enn hvilket ord som hadde vært det mest naturlige å bruke på norsk.

6. Avslutning

Teoridelen av denne oppgaven har hatt som mål å vise noen av de utfordringene jeg har hatt med oversettelsen av *Lupetta*. I begynnelsen av teoridelen så vi at teoretikerne Nida og Venuti

hadde ulikt syn på hva som var den beste måten å oversette et skjønnlitterært verk på. Siden jeg valgte å oversette en tekst som hadde såpass mange forståelige europeiske referanser at det kulturelle var enkelt oversettelig, har jeg stort sett valgt en dynamisk ekvivalens med utgangsteksten og gjort en oversettelse innen *domestication*. En helt rigid strategi innenfor noen retning har jeg imidlertid ikke gått inn for, noe de forskjellige valgene jeg har gjort rede for i teoridelen viser. Når det gjelder intertekstuelle elementer har jeg gått for ulike strategier, riktignok alltid med hensyn å gjøre det så forståelig som mulig for leseren, uten å benytte meg av forklarende fotnoter. I ordspill-kapittelet viste jeg at det ofte er hva man kommer på i de forskjellige eksemplene, som avgjør, mer enn den strategien man hadde tenkt seg ut på forhånd. Innen ordvalg brukte jeg også to ulike ekvivalensstrategier. De vurderingene som står bak hvert valg, viser den “hybride” karakteren en oversettelse må ha, hvor valg av forskjellige strategier blir foretatt i forskjellige situasjoner.

Litteraturliste

Litteratur brukt i oversettelsen

Vadimov, Pavel. 2005. *Lupetta*. Prestizh kniga. Moskva

Gogol, Nikolaj. 2003. *Petersburgnoveller* Oversatt av Marit Bjerkeng. Cappelen. Oslo

Heidegger, Martin. 2007. *Væren og tid*. Oversatt av Lars Holm-Hansen. Pax forlag. Oslo

Dahl, Christoffersen m.fl (red). 1999. *Cytostatika. Medikamentell kreftbehandling*. 6. utgave 1999, Den norske kreftforening. Oslo

www.bibelen.no

Litteratur brukt i teoridelen

Denisova, G.V. 2003. *V mire interteksta: jazyk, pamjat', perevod*. Azbukovnik. Moskva

Lomheim, Sylfest. 1989. *Omsetjingsteori*. Universitetsforlaget. Oslo.

Luther, Martin. 1983. (Ved Inge Lønning og Tarals Rasmussen) *Verker i utvalg*. Bind 6. Oslo. Gyldendal

Munday, Jeremy. 2006. *Introducing Translation Studies - Theories and Applications*. Routledge. New York

Nida, Eugene. "Principles of Correspondence." I *The Translation Studies Reader. Second Edition*. Red. L. Venuti. London: Routledge, 2004

Venuti, Lawrence. 2008. *The translator's invisibility*. Second Edition. Routledge, London.

Ordbøker

Berkov, Valerij. 2002. *Russisk-Norsk ordbok*. Kunnskapsforlaget. Oslo.

Kurilova, A.D. 2006. *Tolkovyj slovar' razgovornogo russkogo jazyka*. Astrel'. Moskva

Lindskog, Bengt. 1998. *Gyldendals store medisinske ordbok*. Gyldendal, Oslo

Øyri, Audun. 2003. *Norsk medisinsk ordbok*. Det norske samlaget. Oslo

Nettbaserte kilder

RuN-korpuset. http://omilia.uio.no/glossa/html/index_dev.php?corpus=run

Bavilskij, Dimitrij. 2005. ”Durnaja krov”. Tilgjengelig fra avisen ”Vzgljad”s nettside(20.01.2011): <http://vzgljad.ru/culture/2005/12/5/14760.html>

Itkin, Vladimir. 2006. “Lupetta na krovi”. Tilgjengelig fra(22.01.2011): <http://top-kniga.com/kv/review/detail.php?ID=19006>

Sykehuset Østfold: *innleggelse og stell av sentrale venekateter (SVK)*. Tilgjengelig fra (26.01.2011) www.sykehuset-ostfold.no/dok/lindrende.../ek/dok02992.doc

Helsedirektoratet: *Nasjonalt handlingsprogram med retningslinjer for diagnostikk, behandling og oppfølging av maligne lymfomer*. Tilgjengelig fra (26.01.2011): http://www.legeforeningen.no/asset/40281/1/40281_1.pdf

www.lupetta.ru

www.bibelen.no

www.bible.ru